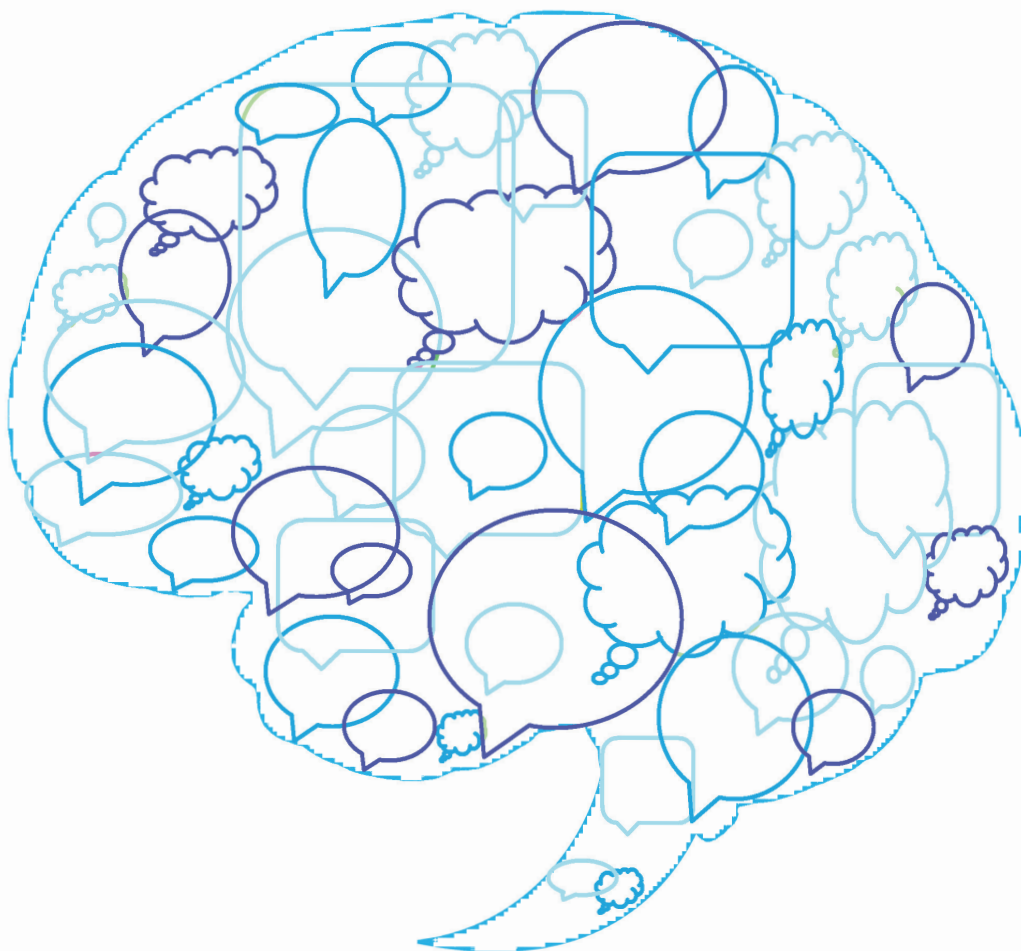

SPINDET

SPROGPSYKOLOGISK INFORMATION OG DEBAT

Taler du min kultur?

13. årgang
1. nummer
ISSN 1603 79 79

Redaktionen

Katrine Sivkær Pettersen
Nanna Pedersen
Sofie Ravn
Johannes Vad
Katrine Poulsen
Mathilde Laurent
Boe Demsy Przemyslak
Julie Marie Drejer

Grafik og layout

Julie Marie Drejer

Fotograf

Jesper Drejer

Illustrationer

Kater
Ravnen

Udgiver

Fagligt Forum for Sprogpsykologi (FAFOS)
kontakt.fafos@gmail.com

ISSN

1603 79 79

Udgivet

Juni 2013

Hjemmeside

www.spindet.net

Katrine Sivkær Pettersen

Nanna Pedersen

Sofie Ravn

Johannes Vad

Katrine Poulsen

Mathilde Laurent

Boe Demy Przemyślak

Julie Marie Drejer

Indhold

04	Leder
05	Koralrevet og det elektriske felt
09	Speciale - sommerfugle i maven?
13	Sproget og social forandring
17	En kultur for sig
21	Praktik i Peru
27	Sprog og kulturs rolle i interkulturel kommunikation
31	Kærlighed på papir - sandt eller falsk?
35	Putting bah ind i Spinde-t
39	Boganmeldelser
43	Nyt fra FAFOS

Katrine Sivkær Pettersen
Journalist
Stud. mag. i sprogpsykologi

Leder

SÅ HØR NU PÅ MIG! Stemmen kommer fra en frustreret kvinde på en banegård i Indien. Den er hverken blid eller afdæmpet, men bevidst rettet mod manden bag skranken. Efter lang tids argumentation er det ikke lykkedes kvinden at overbevise manden om, at hun skal have refunderet sine billetter - selv om hun har ført samtalen på nøjagtig samme måde, som hun ville have gjort i Danmark. Manden ignorerer hende i chok over den direkte og højlydte tone, og det resulterer i tårer og frustration hos kvinden. Situationen viser tydeligt de misforståelser, der kan opstå, når to kulturer mødes. Havde kvinden blot vidst, at det ikke er velset at hæve stemmen offentligt i Indien, kunne situationen være undgået. For dét kvinden troede var en almindelig samtale, var for manden et tegn på disrespect fra kvindens side – og det afværges bedst ved ignorering.

Vi kender alle til situationer, hvor vi pludselig bliver bevidste om kulturforskelle. De kan komme til syne på mange forskellige niveauer og behøver ikke nødvendigvis at være afgrænset til kulturelle forskelle mellem lande. Er det f.eks. god skik i dine øjne at komme 10 min. for sent til en middag? Eller kommer du hellere 10 min. for tidligt? Vi afslører hele tiden vores egen kultur i vores sprog og adfærd, og din kultur kan være anderledes end din nabos.

Den Danske Ordbog definerer kultur ved "[...] alle de materielle og ikkematerielle resultater af menneskelig aktivitet, der føres videre fra generation til generation".

Altså traditioner. Og det er i misforståelsen af andre kultures traditioner, at vi opdager forskellene.

Læs f.eks. artiklen om Sprog og kulturs rolle i interkulturel kommunikation på side 27 eller lær mere om Perus undervisningskultur på side 21.

Men kultur er et vidt begreb og så meget mere end landes forskellige traditioner. I dette nummer af Spindet kan du derfor bl.a. blive klogere på voldelig og ikke-voldelig kommunikation, netdatinguniverset, kulturer som koralrev, og så har vi boganmeldelser, der giver bud på nye kulturmøder. F.eks. narrativ samtaleterapi.

Vi har med andre ord valgt at dykke ned i kulturen. For netop kultur kan komme til udtryk i vores mellemmenneskelige kommunikation og adfærd på utallige måder.

Som noget nyt vil vi også skabe en ny og mere levende kultur på spindet.net. Og vi håber, du vil tage aktiv del i den. For hvad skal vi egentlig med sprogpsykologi, og hvilken kultur er det, vi bevæger os i? Læs mere på side 35.

Rigtig god læselyst!

Koralrevet og det elektriske felt

Nanna Pedersen
BA i engelsk
Stud. mag. sprogpsykologi

Hvis man går ind og googler *danskhed* på nettet, finder man en blandet gruppe af links og billeder. Den obligatoriske Wikipedia-artikel, en ordbogsdefinition, en danskhedstest og også et billede af det danske flag og Sidney Lee. Bortset fra billedet af Sidney Lee giver disse links og billeder et nogenlunde indtryk af, hvad danskhed handler om. *Gyldendals Den Store Danske* skriver bl.a. dette om danskhed:

”danskhed, dansk mentalitet og kultur, dansk ejendommelighed og tænkemåde. Begrebet bygger på forestillingen om, at det danske folk har en særlig egenart, gudgiven eller som resultat af det danske folks særlige historie; en egen kultur, der som en konstant eller foranderlig størrelse videregives til hver ny generation gennem opvæksten.”
(Gyldendal u.å.).

Ergo dækker termen danskhed over, hvad der gør, at vi adskiller os fra ikke-danskere. Hvis man nu kigger på den del af danskheden, som omhandler den danske kultur, så er det oplagt at stille spørgsmålet: hvad er dansk kultur? Måske endnu vigtigere er spørgsmålet: Er det muligt at blive en del af det fællesskab, som en kultur skaber? Og i så fald: hvordan bliver man en del af det danske fællesskab?

For at finde ud af, hvordan man bliver en del af det danske kulturelle fællesskab, må man først se på, hvordan man kan anskue begrebet kultur. Den norske socialantropolog Thomas Hylland Eriksen foreslår to metaforer for, hvordan man kan forstå kultur. Disse metaforer bliver præsenteret i hans bog *Kulturelle veikryss. Essays om kreolisering* fra 1994. Metaforerne kan hjælpe med at skabe en ide om, hvor komplekse kulturfællesskaber er, og at det ikke altid er lige nemt at blive deltager i en kultur på lige

fod med de ’oprindelige’ deltagere. Eriksen (1994) noterer, at begge disse metaforer for kultur er idealtyper, og at der ikke findes noget samfund i verden, som opererer efter kun den ene type.

Den første kulturmetafor, som Eriksen (1994) introducerer, er kulturen som et *koralrev*. Med denne metafor mener han, at kulturen kan ses som et fundament, der bliver bygget videre på fra generation til generation. Når man sammenligner kulturen med et koralrev, antydes det, at kulturen både vedligeholdes og forandres. Kulturen fortsætter med at være ’det samme rev’ gennem en lang periode, men for hver generation bliver der ændret en lille smule. I denne metafor er kulturen noget man har - man vælger sin kultur lige så lidt, som man vælger sine slægtninge. Den anden metafor, som Eriksen (1994) nævner, er kulturen som et *elektrisk felt*. Ved denne metafor har kulturen ingen skarpe grænser og kan sprede sig i alle retninger. Det, at kulturen ses som et elektrisk felt, betyder, at feltet kan forsvinde, hvis man slukker for strømmen. Ifølge denne metafor er kultur er noget, man gør. Kulturen er et valg - og en proces, eftersom det elektriske felt kan sprede sig i alle mulige retninger.

Hvis man kigger på det danske kulturelle fællesskab, kan man se, hvad Eriksen (1994) mener, når han siger, at ethvert samfund har en blanding af begge metaforer. Sammenligner man dansk kultur og samfund med koralrevsmetaforen, kan det give en idé om, hvorfor det nogle gange kan være svært for folk udefra at blive en del af det danske fællesskab. Ifølge koralrevsmetaforen vil ikke-etniske danskere forblive ’de andre’, fordi de kunstigt har revet sig løs fra deres eget koralrev. Et eksempel på hvordan ikke-etniske danskere kan gøres til ’de andre’, ses i noget så simpelt som at kalde dem *indvandrere* eller *andengenerationsindvandrere*. I ordet indvandrere ligger betydningen, at de er indvandret fra et andet koralrev og derfor ikke oprindeligt hører til det koralrev, som de nu er i. Ordet andengenerationsindvandrer gør specifikt opmærksom på, at selv om personen er født her, så er han eller hun efterkommer af en indvandrer.

Man kan spørge sig selv, hvor mange generationer der skal til, før en person kan kalde sig dansker uden noget præfiks. I bogen *"Den Fremmede", byen og nationen. Om livet som etnisk minoritet* fra 2010 undersøger Lasse Koefod og Kirsten Simonsen, hvordan livet er for etniske minoriteter i Danmark. En af de interviewede, Nasar, rammer problemet med ordet indvandrere, når han udtaler: "Jeg er ikke indvandret nogen steder fra. Jeg er højest udvandret fra Smørum og ind mod byen." (Koefod & Simonsen 2010: 108). Andre udtryk, som får interviewpersonerne til at føle sig som 'den anden' eller den fremmede', er f.eks. "skrub hjem" eller "perkere". Især udtrykket "skrub hjem" indikerer, at personen ikke hører til i dette koralrev, da hans eller hendes hjem er et andet sted.

Vælger man i stedet at sammenligne den danske kultur med metaforen om det elektriske felt, er alt ikke tabt på forhånd, hvis man ønsker at være en del af det danske fællesskab. Hvor koralrevsmetaforen lægger vægt på det sted, som man kommer fra, lægger metaforen om det elektriske felt vægt på nutiden og fremtiden. Hvad man gør, bliver vigtigere, end hvem man er. Flere af Koefod og Simonsens (2010) interviewpersoner fortæller, at de oplever danskhed som det at deltage i aktiviteter og engagere sig i samfundet. For når de engagerer sig i samfundet, har de noget tilfælles med de andre danskere, og derfor udviskes den grænse, som hedder 'dem og os'. De bliver forbundet med de andre, når de deltager i kulturen og samfundet.

Der er selvfølgelig flere lag i fremstillingen af den danske kultur gennem Eriksens (1994) metaforer. Der er flere hundrede bøger og google-sider med links om, hvordan man kan analysere en kultur, og hvilke problematikker der kan opstå, når man prøver at blive en del af fællesskabet. En ting er dog sikker: hvor koralrevsmetaforen er med til at adskille mennesker og forhindre kommunikation, prøver metaforen om det elektriske felt at fokusere på, hvad der forbinder folk og åbne op for kommunikation. Når den danske kultur og det danske samfund i dag

kun vil blive mere og mere multietnisk, vil det måske have sine fordele at se kultur som noget, alle kan være en del af. Det kan nemlig godt blive lidt ensomt at forblive inden for sit eget koralrev.

Litteratur:

Eriksen, Thomas Hylland (1994): "Det tapte kulturelle øyrike". *Kulturelle veikryss. Essays om kreolisering*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gyldendal (u.å.): *Den Store Danske*. Hentet den 14. april 2013 på http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Etnologi/Etnologiske_termer/danskhed

Koefod, Lasse & Kirsten Simonsen (2010): *"Den Fremmede", byen og nationen. Om livet som etnisk minoritet*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Speciale

- sommerfugle i maven?

Specialet ligger som kronen på værket til sidst på kandidaten. Nogle ser frem mod det med bekymring, andre ser frem til at kunne gå i dybden med noget de virkelig brænder for.

Spindet har talt med to tidligere studerende fra Sprogpsykologi som fortæller hvordan de greb deres speciale empirisk/teoretisk an og giver nogle gode råd med på vejen.

Navn: Rebecca Preisler Ahmad
Bachelor: Spansk og religionsvidenskab
Specialetitel: Ikke mere 'dem' og 'os' i
København? – En analyse af Københavns
Kommunes ny inklusionspolitik (2012)

MIT SPECIALE tog empirisk udgangspunkt i Københavns Kommunes andet (og nyeste) styringsdokument om deres inklusionspolitik på integrationsområdet. Fokus var på diskurserne og den diskursive konstituering af sociale identiteter i dokumentet. Den sprogspsykologiske problemstilling var motiveret af den grundlæggende overbevisning at sprogbrug enten kan være med til at nedbryde eller styrke det samfundsmæssige fællesskab og samtidig er med til at sætte rammer for konkrete politiske tiltag. I forhold til min empiri var det oplagt for mig også at inddrage det første styringsdokument, samt referaterne af de møder der ledte op til vedtagelsen af den nye politik, og fx se på hvilke kompromisser der var sket undervejs, og hvilke eksperter politikerne havde gjort brug af på deres møder.

Teoretisk var mit speciale baseret på udvalgte analysekategorier fra Faircloughs kritiske diskursanalyse som giver gode metodiske redskaber til at afdække tekstens selvfølgheder og giver én en analyse med validitet og transparens.

Efter afleveringen holdt jeg foredrag for de involverede i dokumentet, og jeg har brugt mit speciale til at skrive artikler og en kronik som jeg nu søger at få publiceret. Det var også på baggrund af mit speciale at jeg blev tilbudt at undervise i faget Kulturforståelse og interkulturel kommunikation (under Dansk som andetsprog på INSS) i forårssemestret 2012. På den måde er mit speciale ikke slut endnu.

Gode råd:

Det som gjorde min specialeskrivning til en virkelig skøn tid var, at jeg havde valgt et emne som både interesserede mig, og som kunne have en betydning for andre mennesker. Dét at min empiri var skarpt afgrænset, var tilfredsstillende, fordi jeg kunne gå i dybden og være konkret.

Ellers er mine råd:

Skriv, skriv, skriv og slet bagefter. Dermed får du noget fra hånden, og det giver selvtillid. Både på kort og på lang sigt, når du kigger tilbage på hvad du faktisk har produceret.

Struktur. Del din dag skarpt op i arbejde og fritid. Jeg fandt et rart sted at sidde på det nærmeste bibliotek (Det kongelige bibliotek på Gothersgade) og arbejdede dér alle hverdage kl. ca. 10-14.30.

Specialet er publiceret og tilgængeligt på www.kommunikationsforum.dk.

Navn: Martin Krusbæk

Specialetitel: Emotioner & Vaner på Arbejdspladsen - En Sprogpsykologisk Undersøgelse af Trivsel (2011)

MIT SPECIALE gik ud på at undersøge hvordan og hvorfor uoverensstemmelsen mellem en virksomheds trivselsinitiativer og medarbejdernes emotionelle lukkethed kommer til udtryk. Jeg valgte at belyse medarbejdernes emotioner og vaner for derigennem at se om det kunne give et svar på uoverensstemmelsen. Jeg benyttede metoderne interview og observationer til at belyse vaner og emotioner og diskutere om metoderne er hensigtsmæssige i forhold til at undersøge vaner og emotioner. Min empiriindsamling var, at jeg observerede fire mennesker i en fagforening i en uge og interviewede dem enkeltvis af ca. 20 minutters varighed.

Jeg fandt bl.a. ud af, gennem konversationsanalyser og et teoretisk apparat funderet i James og Damasio, at metoderne er adgangsgivende til udvalgte emotioner hos medarbejderne, men der er grænser for hvor langt hver medarbejder vil gå i bestræbelserne for at indlemme kollegaer eller undersøgeren (mig) i private emner. De tre største bidragydere til mit teoretiske apparat var James, Damasio og Van Maanen. Da jeg var færdig, var jeg ude og fremlægge mine konklusioner og lavede en særskilt vurdering i fagforeningen. Jeg har nu fundet job som kommunikationsmedarbejder i Forsvarets Personeltjeneste med et arbejdsområde inden for kommunikation og HR hvor jeg ikke bruger mit speciale direkte, men kan trække på flere af mine sprogpsykologiske kompetencer når jeg f.eks. sætter mig i brugerens sted i forhold til den HR-portal jeg administrerer. Jeg overvejer dog også at omskrive mit speciale til en artikel til Nys (Nydanske Sprogstudier) med henblik

på at søge en ph.d. stilling senere.

Gode råd:

Jeg har to råd til specialeskrivere. Det første er, at man hele tiden skal tænke på konsekvenser af de valg og fravalg man foretager, og huske at fortælle læseren det. Lige fra overvejelser om teorier til metoder, analyser og diskussion. Det andet råd er at du skal læse en hulens masse litteratur og tage noter i relation til den empiri du vælger at indsamle. De noter bliver din smøringsolie i dit specialemaskineri.

Sproget og social forandring

*- en kort introduktion til Marshall Rosenbergs
Ikkevoldelig Kommunikation*

Boe Demy Przemyslak

BA i filosofi og innovation,
kognition og kulturel
betydning

Stud. mag. i sprogpsykologi

MARSHALL ROSENBERG (am. psykolog, f. 1934) skriver i sin bog "Ikkevoldelig kommunikation" fra 1998, at siden han var ung, har han været optaget af to spørgsmål: "Hvordan går det til, at vi mister kontakten med vores medfølelse natur, så vores adfærd bliver voldelig og vi udnytter andre? Og omvendt, hvad er det, der gør, at nogle mennesker bliver ved med at have kontakt med deres medfølelse natur, selv under de vanskeligste vilkår?" (Rosenberg 2002:17).

Til at besvare disse spørgsmål har Rosenberg gjort sproget til sit genstandsfelt - for den måde vi bruger ordene på, har, ifølge ham, afgørende betydning i forhold til konfliktløsning og social forandring (Rosenberg 2002:19). Han har som psykolog arbejdet med mange forskellige slags konflikter. Både på politisk plan, mellem etniske grupper i krig og mellem bander, i politiet og fængslet, på skoler og også i parforhold og med individuelle mennesker.

Rosenberg har stor tiltro til det enkelte individs dømmekraft og potentiale, når det kommer til social forandring, han skriver: "Get very clear about the kind of world we would like and then start living that way. As soon as we start living by a different spirituality we're already starting social change" (Rosenberg 2005:6). Men hvad mener Rosenberg med spiritualitet? Svaret kommer her: "[...]moment-by-moment, we're staying connected to our own life and to the lives of others" (Rosenberg 2005:5). Hvis jeg skulle sammenligne Rosenbergs ikkevoldelige kommunikation med positioneringsteorien af Davies og Harré, ville Rosenbergs ikkevoldelige sprog heri, være et sprog, som normativt kunne bruges til aktivt og insisterende at positionere mennesker ligeværdigt. At social forandring kan ske gennem vores sprogbrug,

er heller ikke noget nyt for os i dag. Men det Rosenberg tilbyder, er en helt konkret metode til, hvordan vi ikke kun kan analysere magtforhold i sproget, men også hvordan vi selv individuelt kan bruge sproget til at etablere ligeværdige forhold og skabe forandring ved både at være ærlige og empatiske. Det er forbindelsen mellem mennesker, der, ifølge Rosenberg, udgør forskellen på, hvorvidt de oplever sig som konkurrenter eller som samarbejdspartnere. Og det er her sproget kan have en afgørende betydning. Sproget kan nemlig bruges til at skabe kontakt eller afstand. Grundlæggende består modellen for ikkevoldelig kommunikation af fire sproglige trin: 1. iagttagelse, 2. følelse, 3. behov, 4. anmodning (Rosenberg 2002:22-23).

Lad os tage et helt simpelt hverdagseksempel: Jeg venter på en ven på den aftalte tid, men han dukker først op en halv time senere. Dette er sket de sidste 5 gange, men jeg har ikke sagt noget, blot skudt det hen og tænkt, at det nok bare var et tilfælde. Men nu begynder det at irritere mig, og jeg får den tanke, at han faktisk er lidt ligeglad med mig. Jeg kan mærke, at det ødelægger mit forhold til ham. Dette vil jeg gøre noget ved, for jeg er blevet bevidst om, at jeg ønsker at andre mennesker også fortæller mig, hvis der er noget, jeg gør, som går dem på, sådan at konflikten kan tages, mens den endnu er lille. Men hvordan kan jeg sige det? Ud fra Rosenbergs model vil et skoleeksempel komme til at lyde nogenlunde sådan her:

"Når jeg ser at du kommer en halv time senere, end vi aftalte (iagttagelse), så bliver jeg irriteret og vred (følelse), fordi jeg har brug for at kunne stole på aftaler (behov)." Lad os vente et øjeblik med anmodningen.

At adskille iagttagelse og følelse og koble følelserne sammen med behovet er et af kernepunkterne i ikkevoldelig kommunikation. Mange vil måske mene, at det også er en iagttagelse at sige: "Du er irriterende, når du kommer for sent." Men en iagttagelse skal være objektiv på den måde, at det skal være noget, som vi alle kan sanse og blive enige om.

'At være irriterende' er ikke en iagttagelse, det er en vurdering. 'At komme en halv time senere end planlagt' er en iagttagelse. Derimod bliver følelsen 'irriteret' koblet sammen med et behov, jeg selv har og ikke noget, som den anden gør.

Denne sproglige manøvre kan synes lille, men gør en stor forskel, fordi den ikke gør den anden ansvarlig for mine følelser, men giver den anden medindflydelse på at optimere min trivsel via sine handlinger.

Men hvilken anmodning skal jeg runde min sætning af med? Ifølge Rosenberg, er det oftest mest hensigtsmæssigt at slutte af med en anmodning, så vi eksplícit fortæller den anden, hvad vi ønsker som feedback til det, vi har sagt. Det kunne enten være "Vil du ikke fortælle mig, hvorfor du er kommet for sent de sidste 5 gange?" hvis jeg har brug for at forstå, hvad der egentlig gør, at den anden ikke er kommet som aftalt. Det kunne være startpunktet for sammen at finde en måde, hvorpå begge trives med de aftaler, vi laver. En præmis, som netop gør kommunikationen ikkevoldelig er, at jeg med min måde at tale på prøver at skabe kontakt, frem for at få den anden til at gøre, hvad jeg vil have.

Ovenstående sætning er et eksempel på at udtrykke ærlighed uden at vurdere. De fleste mennesker reagerer, ifølge Rosenberg, nemlig på vurderinger ved enten at tage skylden på sig eller forsøge at lægge den fra sig på en ene eller den anden måde, og dette kommer der ikke et samarbejde ud af, kun et hierarki. En anden måde at bruge modellen på, er som sagt at analysere det, den anden har sagt ud fra empati. Hvis jeg nu havde sagt, da min ven endelig var kommet efter en halv times venten: "Hvor er du bare irriterende, når du kommer for sent," så kunne han eventuelt have responderet ud fra modellen på denne måde: "Når jeg kommer en halv time senere, end vi har aftalt (iagttagelse), bliver du så vred og irriteret (følelse), fordi du har brug for at kunne planlægge din tid efter, hvad du aftaler med andre og gerne ville have brugt denne halve time på noget som var mere givende for dig end at stå og vente (behov)?"

(I den empatiske model er anmodning ikke altid nødvendig, fordi spørgsmålet i sig selv er en anmodning om at blive besvaret). Denne gang bliver min vurdering via modellen analyseret til iagttagelser, følelser og behov. På den måde går min ven ikke ind i at uddele skyld, han afviser dog heller ikke min vurdering, men 'oversætter' den til ord, som kan være kontaktskabende. Uanset om han rammer rigtig eller ej, vil hans ord være en åbning for at vise forståelse for min irritation og kan lede til yderligere dialog.

Mit eksempel her er meget banalt, men valgt fordi det er enkelt og måske også genkendeligt. Det er en lille ting, der med tiden kan vokse sig stor, hvis der ikke bliver taget hånd om det. Måske ville jeg begynde at tænke om min ven, at han var ufølsom, respektløs eller ikke til at stole på, og dette kunne få indflydelse på den måde, jeg omgås og taler om og med ham, uden jeg selv lægger mærke til det eller vil det.

Min gennemgang har været meget kort. Rosenbergs teori er langt mere detaljeret og omfattende. Den bliver i dag brugt både som terapeutisk metode, i konfliktmægling og til at genopbygge fred og tillid folk imellem efter voldsomme krige. I sprogpsykologisk øjemed kunne teorien bruges som sproglig analysemodel for hvorfor konflikter opstår og fortsætter, hvordan magtforhold opstår eller udlignes, hvordan samtaler, forhandlinger og samarbejder kan tolkes. Derudover kan den bruges normativt og rådgivende til hvordan ligeværdige relationer skabes og opretholdes.

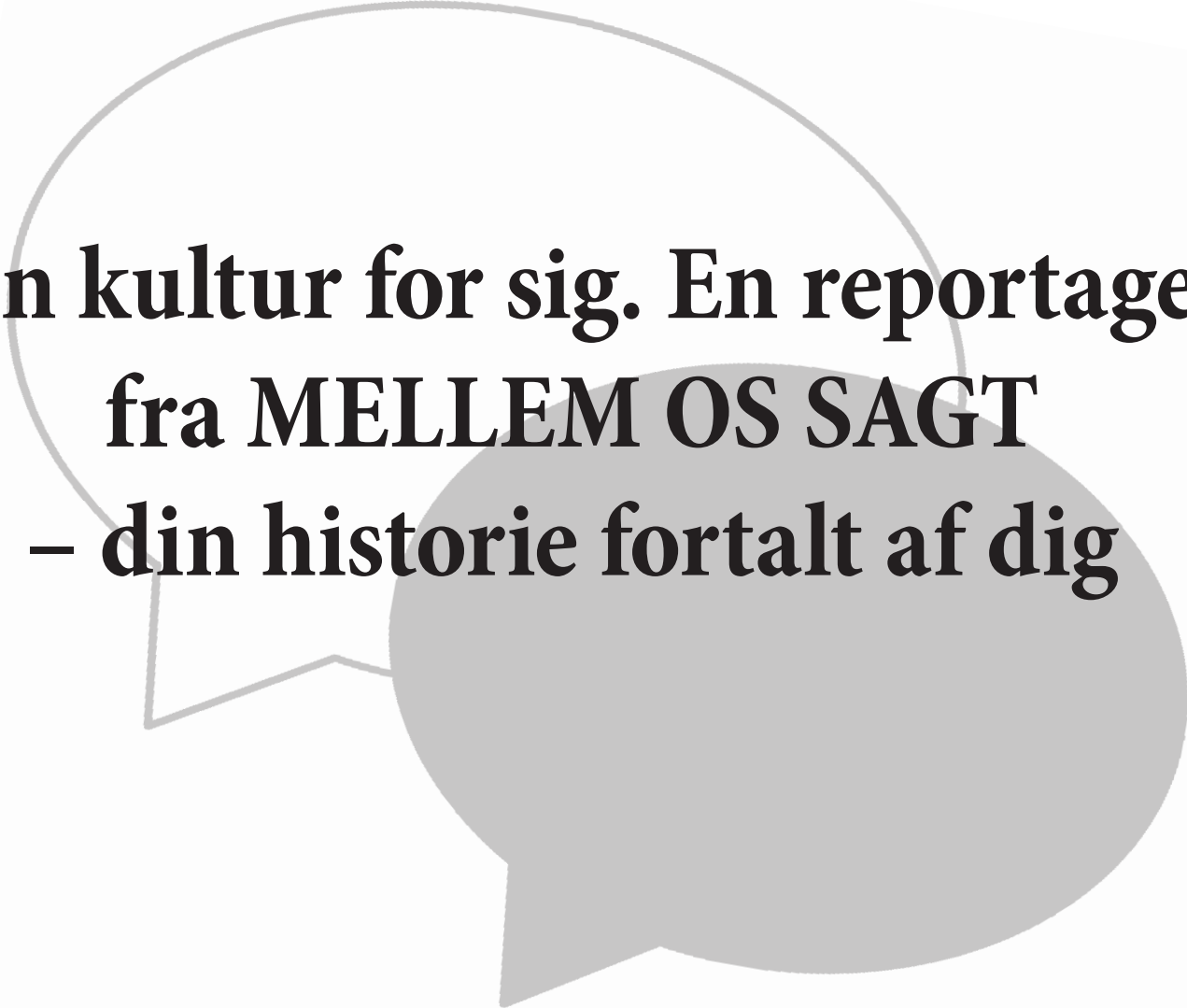
Litteratur:

Rosenberg, Marshall: Ikkevoldelig Kommunikation, Borgen 1999.

Rosenberg, Marshall: The Heart of Social Change, PuddleDancer Press, 2005.

Illustration: www.derartigekater.blogspot.fr

**En kultur for sig. En reportage
fra MELLEM OS SAGT
– din historie fortalt af dig**

Julie Marie Drejer
BA i dansk
Stud. mag. i sprogpsykologi

NORMALT er vi sprogpsykologer vant til at stifte bekendtskab med historiefortælling fra teoretikere. Sidste semester blev kurset Den mundtlige fortælling udbudt, og fortælleren Gravers Graversen har også været forbi. Men hvorfor ikke selv prøve historiefortællingen af i praksis?

”*Le sirop corps d’homme*”, siger Thomas, og publikum bryder ud i latter, mens der ivrigt klappes og grines. Thomas er i gang med at fortælle om en episode, hvor han befinder sig på et apotek i Frankrig for netop at købe *Le sirop corps d’homme* til sin hæse drukhals, som vennen betryggende har anbefalet. Han fortæller, at selvom man får 11 i fransk, kan sproget godt være fremmed for en, når der er røget lidt procenter indenbords dagen forinden. Det erfarede han, da det, han bestilte til sin hals, viste sig at være noget helt andet, end han havde forventet, nemlig den mandlige krops sirup.

(Newyorker)konceptet

Jeg sidder i en kælder på Vesterbro i et proppet lokale med dæmpet lys. Stemingen er uformel og varm, og vi sidder omkring 60 mennesker i lokalet. Jeg befinder mig ved Danmarks eneste faste fortællescene, hvor der normalt fortælles historier af professionelle historiefortællere, men i aften er fortællingerne fortalt af publikum – rollerne er så at sige byttet rundt. Konceptet stammer fra newyorkerscenen, The Moth, hvor ivrige amerikanere deler deres historier – små som store, spændende som sjove. Konceptet er nu importeret til Danmark af fortællevirksomheden BestTellers.

I løbet af aftenen er der 10 fra publikum, som får mulighed for at betrede BestTellers’ scene med en fem minutter lang fortælling, der matcher aftenens tema,

som denne aften er fremmed. Aftenens eneste krav til de fortællende er, at deres historie skal være sand, og de ikke må medbringe andet end sig selv på scenen. Derudover står temaet frit til fortolkning – og kan derfor vendes og drejes – kun fantasien sætter grænser.

Fælles fortællekultur

At stå på en scene og fortælle sin historie er grænseoverskridende for de fleste, hvorfor BestTellers før arrangementet tilbød gratis fortælletræning af en af deres professionelle historiefortællere. Til trods for at alle ikke benyttede sig af det, var der rift om pladserne på scenen. Aftenen skydes i gang ved, at en tilfældig fra publikum starter med at løfte et champagneglas, hvorunder der står et navn – navnet på den, der som den første skal betrede scenen og fortælle sin historie til et spændt publikum. Lysten til at fortælle og lytte til andres historier er derfor stor, og gennem aftenen bliver der skabt en fælles fortællekultur blandt publikum og de fortællende på scenen. Det er samtidig en aften med uforudsigelig underholdning, hvor ingen på forhånd kan vide, hvad aftenen byder på – ikke engang arrangørerne, da man på forhånd ikke ved, hvem der skal op og fortælle, og hvad de udvalgte vil fortælle om.

Ud over Thomas’ franske apotekshistorie, byder aftenen på historier om alt fra et møde med en munk i Tibet til en rafleleg ved en firmajulefrokost.

Aftenen rundes af med, at værtinden læser de titler op, som de 10 historier har fået tildelt af publikum, mens der klappes og jubles i kælderlokalet.

Da arrangementet er slut, får jeg en snak med værtinden, Nadja, om hendes indtryk af aftenen.

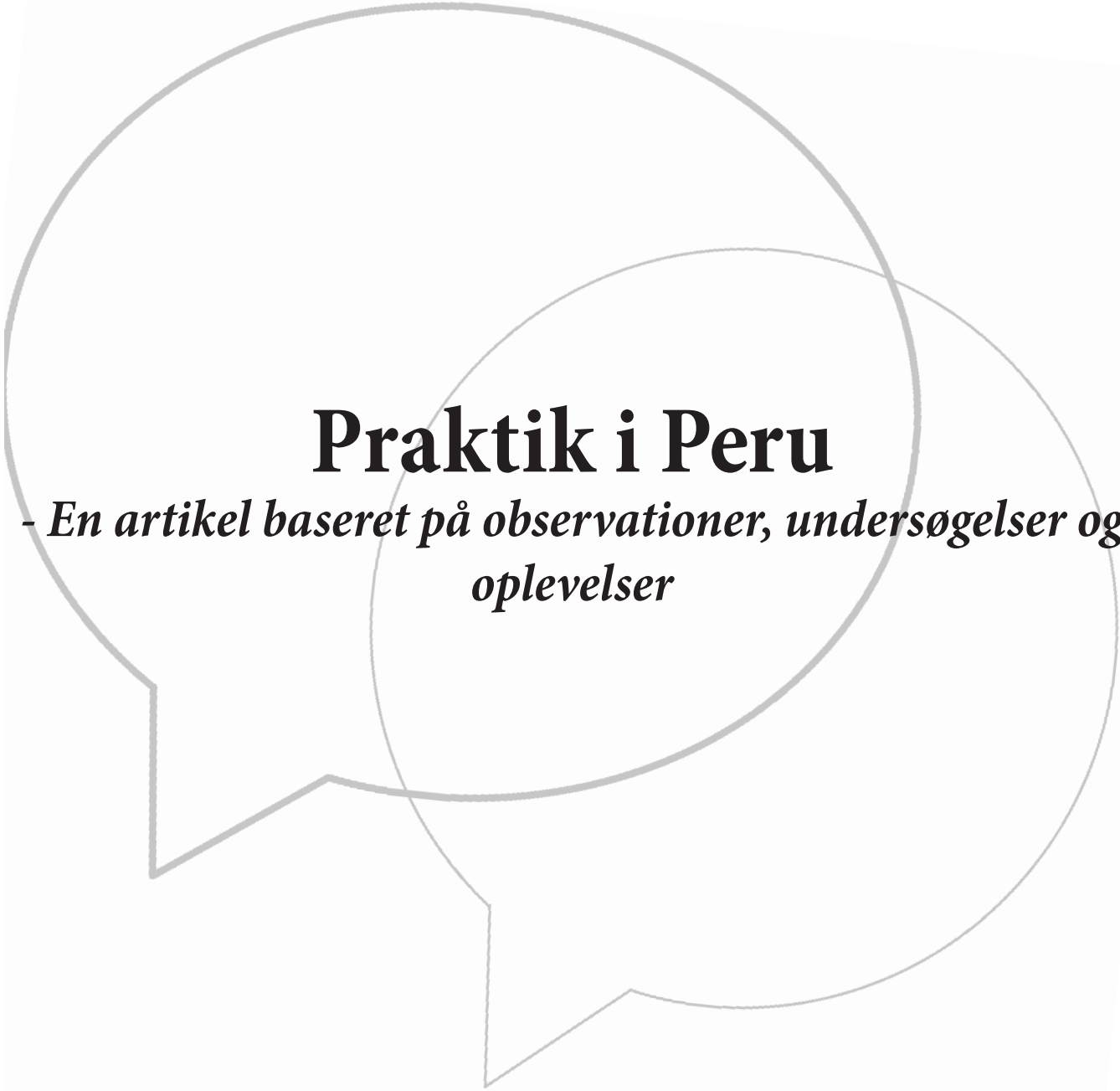
”Folk var modige, og der var opbakning og sympati fra publikum. Det er der brug for, når nogen stiller sig op og giver noget af sig selv. Vi har masser at lære af hinanden, og vi kan godt tåle at give noget af os selv. Det at stille sig op og fortælle – der er vi bagud. Vi kan derfor lære noget af den amerikanske fortællekultur. Gennem historiefortælling finder vi ud af, at vi måske har mere tilfælles, end vi går og tror”, svarer Nadja.

Alt i alt var det en god og anderledes oplevelse fyldt med latter, klapsalver og god stemning, som varmt kan anbefales – uanset om man har planer om at fortælle sin historie eller ej.

Hvorfor har vi brug for historier?

Ifølge fortællevirksomheden BestTellers har vi behov for historiefortælling, da vi får sammenhæng og mening gennem den. Det er vigtigere end nogensinde før, da vi befinder os i en tid, hvor vi selv skal skabe denne sammenhæng. Derudover kan vi lære noget af hinanden, da vi kan spejle os i andres historier – vi kan altså genkende sig selv. Tilmed husker vi bedre, når der tales i billeder, hvilket sker i en fortælling.

Praktik i Peru

- En artikel baseret på observationer, undersøgelser og oplevelser

Maja Olsen
Cand. mag. i
sprogpsykologi

I 2011 var jeg så heldig at få en praktikplads hos den peruvianske NGO Pachatusan og deres danske samarbejdspartner NGO'en Axis, der blandt andet arbejder med uddannelse i den 3. verden. Det betød, at jeg skulle tilbringe fem måneder i Perus bjerge, hvor formålet var at undersøge brugen af interkulturel og tosproget undervisning på tre udvalgte primarias. En *primaria* svarer til 0.-6. klasse i en dansk folkeskole. Denne artikel er derfor baseret på mine observationer, undersøgelser og oplevelser.

Det projekt, jeg blev en del af, hedder Modelo Moray. Det er et stadigt eksisterende skoleprojekt udarbejdet af Pachatusan i samarbejde med Axis og dets formål er at støtte og bevare de quechuatalendes sprog og traditioner. Landsbyernes viden og traditioner bliver inkorporeret i undervisningen på i alt 51 primarias i det sydlige Peru (regionen Cusco) via interkulturel og tosproglig undervisning. Projektet drejer sig samtidig om at respektere og værdsætte livet i landsbyerne, og derfor er der implementeret skolehaver på alle 51 primarias, hvor børnene lærer om landbrug (Andees Pachatusan 2011).

I Peru bliver der i dag talt mere end 42 forskellige sprog, hvor spansk og quechua er de sprog med flest talere. Faktisk taler mere end 17 % af befolkningen quechua, lige som quechua er modersmålet hos de børn i de tre skoler, hvor jeg foretog mine undersøgelser. "Since the 1970's indigenous organisations have claimed their right to an education based on their own languages and cultures. They contributed actively to the development of an education model widely known as Intercultural Bilingual Education (IBE)." (Pérez 2009:1).

Fig. 1 Denne figur viser, hvordan fordelingen af spansk og deres modersmål skal være i primaria. Figuren er udarbejdet af uddannelsesministeriet i Peru, og jeg har fået figuren af rektor Agripino i Huillcapata. Den vertikale akse er vist i procentantal.

Som en del af *IBE* skal børnene fra landet i Peru tilbydes at blive undervist efter denne figur, hvor der i 1. klasse undervises 80 % på deres modersmål og de resterende 20 % på spansk. Efterhånden som eleverne bliver ældre, bliver der mere og mere undervisning på spansk og mindre undervisning på modersmålet. Modersmålsundervisningen forsvinder ikke helt, fordi der skal holdes fast i den tosproglige uddannelse. Målet er at bevare de originale sprog og vise respekt over for andre sprog og kulturer, samt styrke børnenes identitet (Saroli 2007). Men da jeg ankom til Peru, var det ganske tydeligt, at der i deres samfund foregår en marginalisering af de quechuatalende. Denne marginalisering så jeg blandt andet i det peruvianske skolesystem, som i modsætning til ovenstående ikke respekterer de quechuatalendes kultur og sprog, fordi det didaktiske materiale repræsenterer en urban kultur og kun bliver udgivet på spansk. Jeg så desværre ingen skoler, der fulgte denne model. Jeg opdagede desuden også, hvordan mange børn på landet havde taget afstand til deres kultur og modersmålet quechua. På grund af denne marginalisering daler mange børns selvtillid, og adskillige stopper i skolen inden at have fuldført 6. klasse. "Sproget quechua mister dagligt talere, fordi mange selv vælger eller vælger for deres børn, at sproget ikke skal videreføres" (Pérez 2010:2).

Det quechuatalende mindretal bliver ofte diskrimineret på grund af deres sprog, traditioner og kultur; derfor har børn fra sproglige minoritetsgrupper et ydre pres fra samfundet

om at lære majoritetssproget, men også et indre pres fra familien om at lære spansk (Krag 2007). Mange forældre tager afstand fra deres egen minoritetsgruppe og flytter til byen, fordi de ikke ønsker, at deres børn skal vokse op i fattigdom på landet. Hvis børnene bliver flydende i majoritetssproget og glemmer deres modersmål, kan det give identitetsproblemer, fordi modersmålet er en meget vigtig del af vores identitetsfølelse, mener Skuttnabb-Kangas (1999). Mange vil desuden opleve, at deres nye majoritetsidentitet ikke bliver accepteret af de spansktalende i byerne, og på denne måde skubber marginaliseringen minoriteterne socialt og økonomisk ud i samfundets periferi, hvor de har mindre mulighed for at deltage i samfundslivet end andre sociale grupper.

Huillcapata

Jeg tilbragte i alt seks uger på tre meget forskellige skoler, hvor jeg observerede undervisningen og interviewede lærere og elever i forbindelse med brugen af interkulturel og tosproget undervisning. I tre uger observerede jeg de eneste tre klasselokaler på skolen i Huillcapata, og det gik hurtigt op for mig, at modersmålsundervisningen var ikke-eksisterende. Grundet Huillcapatas tætte handelsforhold med Cusco talte alle børnene spansk, og jeg hørte kun lærerne tale quechua, når de skulle skælde de mindre børn ud. Eleverne så ned på deres forældre og fortalte, at de ikke ville ende som fattige bønder; de drømte alle derimod om en fremtid på universitetet i Cusco som medicin- eller jurastuderende. I et interview med lærer Ana fortalte hun, at lærerne ikke længere så vigtigheden i undervisning på quechua, da alle børnene var flydende tosproglige, hvor jeg i et andet interview med lærer Agripino blev fortalt, at det var forældrene, der pressede lærerne til at undervise på spansk. Han fortalte også, at hans største udfordring var forældrene, der ifølge ham tvang børnene til at tage afstand til sproget quechua og quechuakulturen og i stedet se mulighederne i Cusco. De tre ugers observationer viste mig derimod, at der blev brugt interkulturel undervisning i form af

arbejdet i skolehaven og udflugter til gamle inkaruiner. Arbejdet i skolehaven skulle lære børnene om hverdagen i landsbyen og på den måde opretholde landsbyens viden om landbrug, men mange forældre var meget negativt stemte over for skolehaven, fordi de ikke ønskede, at børnene lærte om landbrug. De var bange for, at børnene ville blive i Huillcapata i stedet for at uddanne sig i Cusco.

Occopata

To ugers observationer på skolen i Occopata viste ligeledes manglende modersmålsundervisning, men en noget anden situation. Ikke ret mange indbyggere i Occopata taler spansk og ingen børn, der starter i 1. klasse, har et kendskab til spansk. Observationerne, som jeg foretog i 1. klasse, viste en udelukkende spansktalende lærer, som ikke forstod de quechuatalende børn. Det var en frustreret lærer, som forgæves forsøgte at undervise børnene i det spanske alfabet. Børnene forstod intet, men kunne heller ikke spørge om hjælp, da de ikke talte spansk. Kommunikationen var fuldstændig håbløs og en frustrerende situation for begge parter. Dette foregik ikke kun i 1. klasse, men på hele skolen på nær 3. klasse. Lærerne var af den overbevisning, at hvis børnene blev undervist på spansk, ville de naturligvis også lære spansk, selv om et par af lærerne rent faktisk talte quechua.

”Mange lærere taler de indfødte sprog, men bruger dem ikke i skolen. Nogle føler sig usikre fordi de ikke ved, hvordan de skal oversætte fagudtryk, andre mener, at de indfødte sprog er underudviklede og derfor ikke kan bruges i skolen, og endelig er der dem der mener at kun det spanske sprog kan sikre deres elever en bedre fremtid. De samme holdninger vil man kunne møde hos forældrene” (Pérez 2010:3).

I en spørgeskemaundersøgelse, som jeg foretog, kom det frem, at forældrene til børnene netop truede lærerne med at tage børnene ud af skolen, hvis børnene blev undervist på quechua. En enkelt lærer trodsede dog disse trusler og underviste sine elever i 3. klasse udelukkende på quechua. Jeg oplevede en helt anden atmosfære; børnene var meget aktive og havde et helt andet forhold til læreren. Han fortalte mig i et interview, at han var ny lærer på skolen fra februar 2011, og han var startet med at undervise

på spansk, men han havde indset, at han måtte undervise på quechua og gradvist introducere spansk. Brugen af interkulturel undervisning blev kun brugt i 3. og 6. klasse i form af arbejdet i skolehaven, tekster med interkulturelt indhold og udflugter til nogle af børnenes forældres marker og væveforretning. Forældrene i Occopata var heller ikke glade for brugen af skolehaven af samme grund som i Huillcapata, og mange forældre nægtede at hjælpe til i haven, selv om det var aftalen, da skolehaven blev grundlagt.

Alle lærerne fra skolen i Occopata var født og opvokset i Cusco, og de fleste havde ingen viden om eller forståelse af quechua og quechuakulturen. Lærernes manglende brug af modersmålsundervisning havde sat sine spor på samtlige 162 elever på skolen i Occopata. Ingen af eleverne talte flydende spansk, heller ikke efter seks års undervisning på spansk. Alligevel blev der hverken brugt de ressourcer på modersmålsundervisning, som børnene i øvrigt havde krav på, at uddanne lærerne i at undervise i 'spansk som andetsprog' eller at forklare forældrene vigtigheden af undervisning på quechua. Mange af disse børn kommer aldrig til at videreudanne sig på en secundaria (fra 6. klasse til og med gymnasium/handelskole) på grund af deres manglende spansk-kundskaber.

Tambohuaylla

Jeg tilbragte en enkelt uge på skolen i Tambohuaylla, og det var nok til at vise mig, at undervisningen var nøje planlagt efter hvilket sprog, der blev undervist på. Skolens eneste lærer, Juana, underviste nogle dage udelukkende på spansk og andre dage udelukkende på quechua og sørgede for, at sprogene aldrig blev talt samtidig af frygt for forvirring hos eleverne. Hun så ingen udfordringer eller barrierer i arbejdet med to-sproglig undervisning, men mente, at det var en klar fordel at have begge sprog som undervisningssprog, fordi børnene på den måde lærte hurtigere. Juana brugte skolehaven hver eneste dag, hvor hun blandt andet underviste dem i matematik. I frokostpausen lavede de ofte frokost sammen med grøntsager fra haven, og børnene lærte på den måde at tilberede traditionel mad fra Tambohuaylla. Selv om Juana var fra Cusco, havde hun sat sig grundigt

ind i landsbybørnenes kultur og traditioner. Jeg så, hvordan børnene i Tambohuaylla elskede skolen, og hvordan undervisningen på quechua styrkede deres selvtillid. Det var tydeligt at se, hvor stolte børnene var af deres skolehave, og de sang ofte sange for mig på quechua og dansede traditionelle danse, noget jeg aldrig oplevede på de andre skoler.

Stolte børn fra Tambohuaylla viser gulerødder fra deres skolehave frem

Mange lærere i Peru afviser ifølge mine undersøgelser at undervise efter den plan og figur, som er blevet fremlagt af undervisningsministeriet, blandt andet på grund af forældrenes modstand eller deres egne manglende quechuakundskaber. Den klare hegemoniske relation mellem de spansktalende mestizoer og underdanige quechuatalende er en stor udfordring for Peru, hvis landet ønsker at beholde sin mangfoldighed. Det store ønske om at leve som i byerne påvirker børnenes skolegang, fordi forældrene forbyder lærerne at undervise på quechua. Den manglende indsigt i, hvad modersmålsundervisning giver eleverne, hæmmer elevernes mentale udvikling og generelle indlæring og forværrer quechuakulturens situation.

Hvis vi skæver til Danmark, benytter vi os, ifølge Susanne Pérez, af sprogdrukningsmodellen – en model, hvor eleven kun undervises på majoritetssproget. Hun forklarer, at sprogdrukningen oftest starter i børnehaven, så det ikke mærkes så tydeligt i folkeskolen, da eleven har opbygget basale kommunikative kompetencer i modersmålet.

Folkeskolerne forsøger at tilbyde lærere med uddannelse i dansk som andetsprog, dog oftest uden at de har kompetencer i børnenes modersmål. Formålet er ikke at opbygge en balanceret tosprogethed i både modermål og målsprog, men derimod kun gode kommunikative kompetencer i majoritetsproget dansk. En elev, der udsættes for denne model, vil bruge omkring 10 år, før han eller hun har indhentet de andre elever fagligt og sprogligt, hvis overhovedet, mener Pérez (PI 2011). I Danmark, såvel som i Peru og resten verden, har børnene brug for modersmålsundervisning for at kunne være på niveau med de majoritetssprogtalende. De har ligeledes brug for at lære at respektere og værdsætte deres og andres kulturer, værdier og traditioner for at kunne bevare deres identitet og følelsen af at høre til.

Børn danser og synger på quechua

Litteratur:

“Andees Pachatusan”. 2011. *Guía Pedagógica Productiva – Modelo Moray*. Cusco: Peru.

Kragh, Helen. 2007. *Mangfoldighed, magt og minoriteter*. Forlaget Samfundslitteratur.

Pérez, Susanne. 30/1 2010. ”Quechua: Ikke kun små sprog er i fare for at uddø. Fundet på denne web-adresse: <http://sprog museet.dk/sprogpolitik/quechua-ikke-kun-sma-sprog-er-i-fare-for-at-udd%C3%B8/>

Pérez, Susanne. 2009. “Intercultural bilingual education: Peru’s indigenous people’s answer to their education needs”. Fundet på denne web-adresse: www.indianfolklore.org/journals/index.php/IFL/article/download/98/109

Personligt interview (PI) med Susanne Perez 21-04-2011.

Tove Skutnabb-Kangas. 1990. *Minoritet, Sprog og Racisme*. Forlaget Tiden. Oversat fra svensk til dansk af Helle Boesen.

Saroli, Ana. 2007. “Intercultural Bilingual Education and the Officialization of Culture in Peru”. Acadia University. Fundet på denne web-adresse: <http://bibliotecavirtualut.suagm.edu/Glossa2/Journal/Oct2009/INTERCULTURAL-BILINGUAL-EDUCATION.pdf>

Ekstra materiale

Jensen, Iben. 2005. *Grundbog i kulturforståelse*. Roskilde Universitetsforlag.

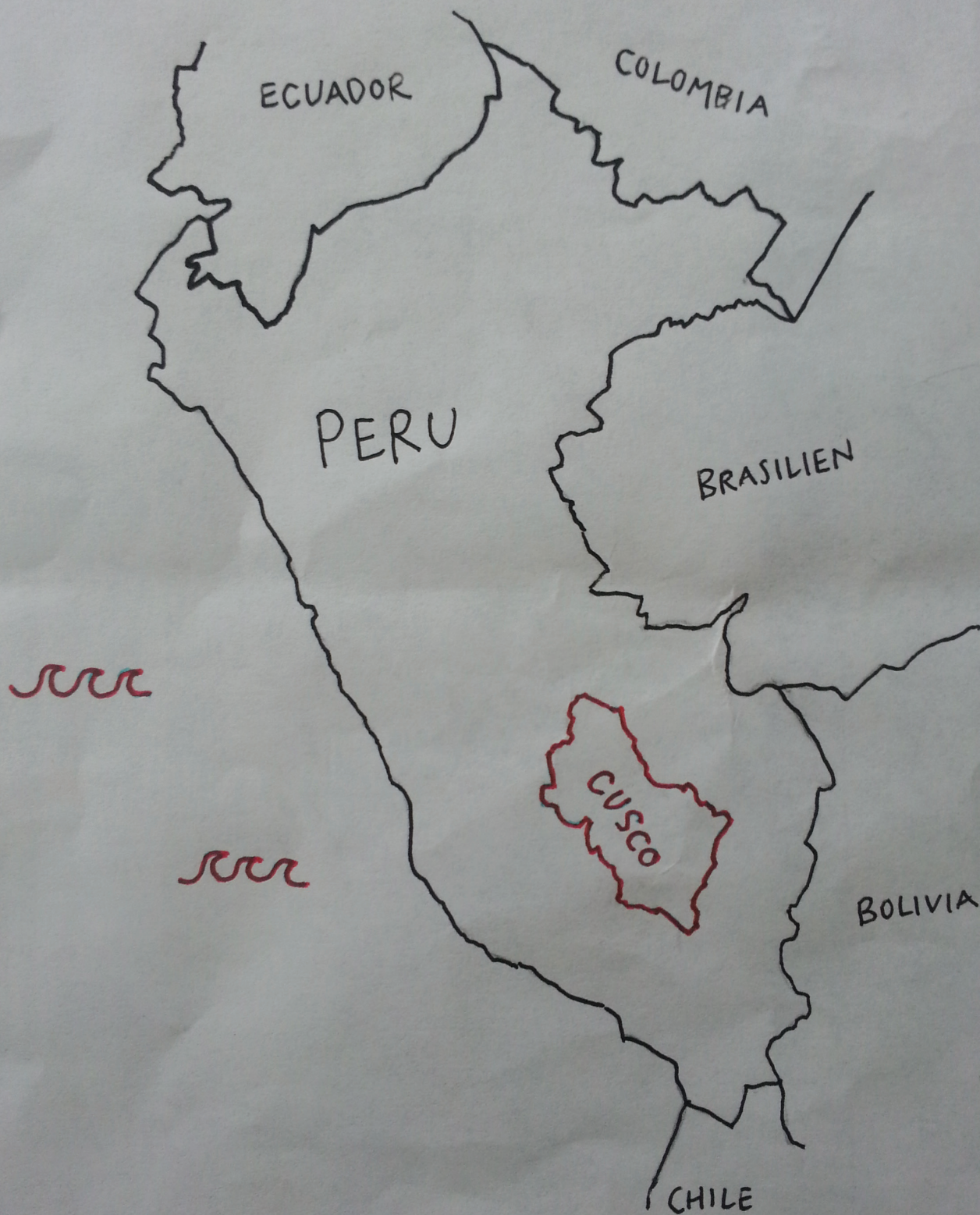
Kramsch, Claire. 2006. ”Culture in Language Teaching” in *Culture in Language Learning*, red. Hanne Leth Andersen, Karen Lund & Karen Risager. Århus University Press.

Lauersen, Helle Pia. 2001. ”Tosprogethed” i *Magt over sproget – om sproglig bevidsthed i andetsprogs-tilegnelsen*. København: Akademisk Forlag, s. 35 – 53.

Llamas, Carmen & Dominic Watt. 2010. *Language and Identities*. Edinburg University Press Ltd.

Svenstrup, Linda. 2004. ”Sprog og personlighed – om sprogets rolle i opfattelsen af egen og andres personlighed” i *Sprogpsykologi – udvalgte kerneemner*. Redigeret af Marianne Rathje og Linda Svenstrup. Museum Tusculanums Forlag.

Valvidia, Martín. 2004. “Poverty, Health Infrastructure and the Nutrition of Peruvian Children”. Fundet på denne web-adresse: http://www.bvsde.ops-oms.org/texcom/nutricion/pubR_498.pdf

Sprog og kulturs rolle i interkulturel kommunikation

Ali Hansen

Ekstern lektor ved Institut for
Nordiske Studier og
Sprogvidenskab, KU
Cand. mag. i sprogpsykologi

FOR NYLIG var jeg i Ægypten. En dag snakkede jeg med en af de ansatte på hotellet, som talte rimelig godt engelsk, om at overnatte i ørkenen.

“Why do you want to do that?” spurgte han.

“Because I want to find myself.”

Han forstod ordenes bogstavelige betydning, men hans forvirrede ansigt afslørede, at han ikke forstod meningen bag ordene. For at forstå den korte sætning, er det ikke nok at kende noget til det talte sprog. Man skal også helst dele den kulturelle baggrund, der implicit bliver formidlet i sætningen.

”At finde sig selv” er et sprogligt udtryk, der er tæt knyttet til den vestlige kultur i vores senmoderne tider. Forud for disse få ord, ligger et hav af diskussioner, kurser, diskurser m.m. Når vi deler den samme kulturelle baggrund, bliver sproget mindre eksplicit. I sproganvendelse, som på mange andre områder, prøver vi at optimere vores energi. Det er derfor, vi prøver at sige så meget som muligt med så få ord som muligt. Det kan vi gøre fordi, som den tyske hermeneutiker Gardamer (1986) udtrykker det, der er en horisontsammensmeltning mellem kommunikationspartnerne.

Min samtale med min egyptiske samtalepartner viser tydeligt, at en sætning ikke kun består af mange enkelte ord. Hver sætning udtrykker samtidig mange års koncentrerede og akkumulerede kulturelle erfaringer. På mange måder er kulturen et bestemt sprogs vigtigste kontekst, som er en forudsætning for, at man kan forstå meningen bag ordene. Kulturen hjælper sprogbrugeren med at forstå implicite sproglige udtryk, og sproget afspejler og udtrykker til gengæld kulturen og formidler kulturens materielle og immaterielle produkter mellem mennesker og til de næste generationer. En fælles kulturel baggrund er nødvendig for en vellykket kommunikationssituation, men den er langt fra

tilstrækkelig. Et fælles kommunikationssprog er lige så vigtigt. Den lille nedenstående samtalesekvens viser tydeligt, at alene kendskab til kulturen ikke er nok til at skabe en nogenlunde gnidningsfri samtale i en interkulturel kommunikationssituation.

”Den skide grønhandler tog mig på røven” sagde en af mine dansk-iranske venner til sin danske kæreste. ”Hvor frækt, har du ikke gjort noget ved det?” spurgte kæresten forfærdet.

”Lige meget, jeg ordner ham i morgen. Jeg siger til ham, at han tog det dobbelte for øllet” svarede min ven roligt.

”Nå, for helvede. Han har taget røven på dig.”

”Ja, det er det, jeg lige har sagt.”

Selvom man har boet årevis i landet og kender kulturen godt, kan den manglende beherskelse af de sproglige finesser spænde ben for en. En beherskelse af det ”samtaledede” sprog formindsker misforståelsesmuligheder.

Så sprog og kultur forudsætter hinanden i en kommunikationssituation. Både kultur og sprog i deres udviklede form er menneskelige fænomener. Sprog er en virksomhed og bliver skabt af mennesker i relationer med hinanden, og afspejler derfor et samfunds eller en gruppes kultur. Men sprog afspejler ikke kun kulturelle erfaringer, det rammesætter (framer) også vores tanker. Den amerikanske lingvist Whorf (1973) hævder, at måden hvorpå vi iagttager verden og tænker på den, er bestemt af sproget. Ifølge Whorf er kultur og sprog to sider af den samme mønt, og det er umuligt at afgøre, hvad der kommer først.

Kulturen påvirker det sociale sprogs struktur og funktion, som til gengæld påvirker individets fortolkning af virkeligheden. Sprog forstærker kulturmønstrene gennem semantik, syntaks og navngivning. Grammatik og ords form viser også tingenes hierarkiske vigtighed for kulturen. Men sprog og kultur er ikke nødvendigvis sammenfaldende. Der findes kultur med forskellige sprog. Således kan vi

pege på forskellige folkeslag med forskellige sprog, men med den samme kulturelle referenceramme, fx den islamiske kultur som både afspejles i det arabiske, persiske, tyrkiske sprog m.m. Omvendt findes der også forskellige kulturer med den samme sproglige baggrund. Vi kan pege på mange folkeslag med fælles sproglig baggrund, men med meget forskellige kulturer. Som eksempel kan man nævne Canada og USA, som har forskellige kulturer til trods for det sproglige fælleskab og naboskab.

Ligeledes kan mange indvandrere sagtens dyrke deres kultur, uden at bruge kulturens sprog. Omvendt bliver mange andre indvandreres eneste dyrkning af den oprindelige kultur manifesteret i anvendelse af deres modersmål, fordi det er en del af kulturen. Et fælles kommunikationssprog kan hjælpe de kommunikerende, med at tale med hinanden uden et medierende mellemlid som en tolk. En fælles kulturel reference kan til gengæld lette den non-verbale kommunikation og formindske de sproglige misforståelser. Både det sproglige og kulturelle fælleskab kan være en fordel i en kommunikationssituation. Når vi vægter det sproglige og kulturelle fælleskab i en kommunikationssituation så højt, betyder det da, at enhver interkulturel kommunikation er dødsdømt? Er det så sådan, at vi skal opgive en succesfuld interkulturel kommunikation, da vi alligevel ikke kan sikre os fælles forståelser?

Heldigvis er det ikke så slemt. Der er altid en risiko for misforståelser, selv i en kommunikationssituation mellem to personer med fælles sproglig og kulturel baggrund. En forudsætning for en nogenlunde gnidningsfri interkulturel kommunikationssituation er, at man er klar over sprog og kulturs betydning for kommunikationen. Med andre ord skal man være i besiddelse af *interkulturel kompetence*. Man skal slå sin kulturelle og sproglige autopilot fra og gå over til manuel styring. Det handler om at sætte sig selv et mål og en forventning om, at kommunikationssituationen skal lykkes. Det handler om anvendelse af alle midler, både verbal og nonverbal kommunikation og

eventuelt andre udtryksformer. Man kan ikke ikke-kommunikere.

En vellykket interkulturel kommunikationssituation kræver følelsesmæssig modenhed og mental smidighed fra deltagerne. Man må kunne tåle at være i en usikker situation, når man møder mennesker med andre kulturer. Man må vide noget om den andens kultur og respektere den andens kulturelle referencer. Man skal være bevidst om, at en del af ens egen adfærd, er kulturelt betinget og ikke den eneste rigtige.

Enhver kommunikationssituation i nuet foregår med bestemte personer, der hver især deltager med deres *forforståelse*, også med Gardamers ord, *forudforståelse*. Der er ingen, der forudsætningsløst og med en blank tavle deltager i en kommunikationssituation. Samtale i nuet er også påvirket af vores forventninger. Hvad forventer vi, der skal komme ud af situationen? Selvom samtalen foregår i nuet og vores fokus bør være på det, der foregår mellem parterne i et bestemt rum og om et bestemt emne, er tankestrømmen konstant i gang med at løbe frem og tilbage. Vi inddrager således både fortidens fordom og fremtidens forventning i vores igangværende samtale. Vi skal være klar over, at vores viden kan blive til grove generaliseringer eller fordomme. Når viden er blevet til fordom, er den ikke så meget værd. Hvis vi bruger den kulturelle viden som forventning, ser og hører vi tit det, vi havde regnet med at se og høre. Vores forestillinger påvirkes af vores sanser, men forestillingerne bestemmer også, *hvad* vi sanser. Disse fordomme er sjældent baseret på personlige oplevelser, de er kulturelle konstruktioner, som vi arver som medlem i en bestemt kultur.

Man kan komme med mange eksempler på, at den interkulturelle kommunikation går skævt, netop fordi vores fordom og forventning spiller en rolle. Møder du, som indvandrer, danskere med en forestilling om, at de er emotionelt kolde, kan du være sikker på, at du kun ser de hændelser, der bekræfter din grundantagelse. Omvendt viser mange danske undersøgelser, at danskere ikke betragter folk med accent som kloge eller forståelige. Er man i et interkulturelt møde med denne forestilling,

har man en forventning om ikke at kunne forstå sin samtalepartner. Fordommen vanskeliggør en succesfuld kommunikation og forårsager en forventning om en mislykket kommunikationssituation, når vi er sammen med folk med en anden kulturel baggrund.

Interkulturel kompetence handler om manifestering af vores viden og holdninger om andre kulturer i en respektfuld adfærd over for aktører fra andre kulturer. Vær klar over den kulturelle forskel og de sproglige barrierer, men vær nysgerrig og udfordr dine arvede kulturelle konstruktioner om andre kulturer, vær kreativ og hav en forventning om, at kommunikationen skal lykkes. Hvor der er vilje, er der også en vej.

Litteratur:

Whorf, Benjamin L. (1973), *Language, thought, and reality*, Cambridge, Mass. M.I.T. Press

Gardamer, Hans-Georg (1986), *Sandhed og metode*, dansk oversættelse 2004, 1. udgave, 1. oplag, Systime Academic

Læs mere

Bennett, Milton & Janet (2004), *Intercultural training*, Sage publication

Samovar, Larry A. (2007), *Communication between cultures*, Holly Allen

Vygotsky, Lev. (1986), *Thought and Language*, 2 Rev Ed. Mit Press Ltd

**Kærlighed på papir
– sandt eller falsk?**

Katrine Sivkær Pettersen
Journalist
Stud. mag. i sprogpsykologi

DROP de lange mails, send ikke beskeder om natten og brug for guds skyld smileys! Og nåh ja, det er okay at pynte på sandheden en gang imellem. Der er mange regler i netdatingens univers, men kan det lade sig gøre at skabe intimitet gennem udtalte ord - eller er netdating en falsk virkelighed?

"Min egen kære kære Hanne.

Allerførst rigtig mange Tak for dit kære Brev som jeg fik i Dag du kan tro jeg blev glad rigtig glad men er der nogen der skal sige Tak saa er det vist mig og ingen anden..."

Sådan begynder et af de utallige breve, min oldefar sendte til min oldemor i midten af 1920'erne. Iver, som min oldefar hed, tyede til papir og pen, da han i sin soldatertid måtte undvære sin udkårne, Johanne, som tjente hos en dyrlæge 20 kilometer fra det soldaterhjem, han boede på på Fyn. De to var adskilt, men levede og udviklede et romantisk forhold gennem ordene på papiret – i hvert fald hvis vi skal tro stakken af gamle kærestebreve. De to blev gift og levede sammen, til døden dem skilte. Et romantisk billede, som i vor tid minder om et uopnåeligt glansbillede, vil nogen måske mene. Det rosenrøde billede af en kærlighedshistorie er muligvis også blevet flottere med tiden, men ikke desto mindre var brevudvekslingen starten på deres livsaffære, og den er slet ikke så langt fra den virkelighed, vi kender i dag.

For i løbet af de sidste 20 år er den skriftlige kommunikation blevet en mere almindelig måde at finde kærligheden på, og den er rykket fra papiret over på skærmen. Men hvilken betydning har det for vores måde at møde andre på, når dating og flirten bevæger sig fra det fysiske rum til et virtuelt, anonymt univers?

Det har flere forskere forsøgt at undersøge. Blandt andre den amerikanske socialpsykolog Eli J. Finkel og hans forskerkollegaer. Lige så længe mennesket har ledt efter en romantisk partner, har en tredje part været involveret i setuppet. Om det er et familiemedlem, en fælles ven eller et offentligt arrangement, har den tredje part fungeret som bindeleddet mellem de to parter. I dag kan familiemedlemmet eller den fælles ven snildt være erstattet af et online forum. Og her er sproget særligt interessant for lingvister og sprogpsykologer, da det er nøglen til at forstå, hvordan begær udtrykkes i sociale praksisser.

Selvpræsentation lig med virkelighed?

I begyndelsen mødte online dating stor modstand. Når folk blev spurgt om, hvad de syntes om det nye mødested på nettet, rynkede mange på næsen. For pludselig var det ikke i baren eller på arbejdspladsen, den første kontakt fandt sted, men hjemme foran computeren, og i netdatingens spæde alder var det opfattelsen, at det var nørden, den desperate og den socialt klodsede, der benyttede sig af denne datingmetode. Personligheder, som mange ikke ville identificeres med. I de sene 90'ere ændrede det billede sig dog, for fænomenet blev mainstream, og populærfilm som *"You've got Mail"* ændrede den gængse opfattelse.

Dem, der stadig er skeptiske begrunder det – i Finkel et al.s (2012) studie – med det faktum, at det er

farligt, nemt at lyve og en langsom proces at finde et match, når man ikke ved, hvem man kommunikerer med på nettet. Spørgsmålet er, om der er noget om snakken. Ellison et al. (2006) har undersøgt netdaterees selvfremsstilling. For er der risiko for, at vi pynter på vores egen historie, når vi skal tiltrække andre kun ved brug af ord og et enkelt profilbillede?

Ellison et al.s (2006) forskning viser, at når vores interaktion og søgen efter en partner ikke involverer nonverbale elementer som f.eks. kropssprog, bliver de små signaler i hver enkel skriftlig udveksling altafgørende. Især da datingprofilen er den umiddelbare præsentation af os selv og derfor kan være inviterende eller afskrækkende på mulige partnere. Vi gransker bevidst andres profiler for de mindste tegn på vedkommendes personlighed, da vi ikke kan skabe et helhedsindtryk i f.eks. baren en lørdag aften. Personens mailadresse kan skabe et billede af den nye flirt, for små tegn betyder meget, når vi ikke har et kropssprog at vurdere personen ud fra. Sproget er overraskende nok heller ikke uden betydning. Stavefejl på en profil kan være grunden til, at nogle bryder kontakten – som en af de amerikanske deltagere i undersøgelsen udtrykte det:

"- If I am getting email from someone that obviously can't spell or put a full sentence together, I'm thinking what other parts of his life suffer from the same lack of attentiveness?"(Ellison et al. 2006: 424)

Vores analyse af andres måde at udtrykke sig skriftligt på smitter af på os selv i vores egen selvpræsentation. Vi overvejer derfor bevidst, hvilke signaler vi udsender og dermed hvilken person, andre skal se os som. Men det er ikke bare måden, vi skriver på, men også tidspunktet vi skriver, og hvor lange beskeder vi sender til vores flirt, der afgør, hvordan han eller hun ser os. Sender vi f.eks. en mail først på natten, kan det af nogen opfattes negativt. På samme måde kan du blive opfattet som desperat, hvis du udelukkende sender lange mails. En af de mandlige deltagere i undersøgelsen havde gjort sig det bevidst, og han

tænkte derfor meget over sin måde at præsentere sig selv på (Ellison et al. 2006: 424).

Skulle min oldefar indgå i det nutidige, skriftlige datingræs, var han nok ikke nået særlig langt, da hans breve var uendelig lange, og han gik ikke synderligt op i tegnsætning!

Et sløret spejl

For at fremstå så attraktiv som muligt, er det fristende at omtale sig selv som en aktiv person - og hvis det er et eller to år siden, du sidst vandrede i de norske fjelde, kan du vel godt skrive vandring ud for interesser? Inden for de virtuelle rammer er det okay at lyve eller pynte på specifikke ting, f.eks. alder. Der er en ikke-nedskrevet regel om, at et par år fra eller til ikke betyder det store. I hvert fald hvis vi skal se på det generelle billede af netdatingkulturen.

Tidligere har psykologen Higgins (1987) beskrevet vores egen forståelse af identitet som tre forskellige størrelser: *the actual self*, *the ideal self* og *the ought self*. Det er det ideelle selv, der i mange tilfælde kommer til udtryk online. Så selv om netdatere er bevidste om forskellen mellem *the actual self* og *the ideal self*, så lægger de bevidst vægt på deres fremtidige, ideelle selv – altså det selv, de gerne vil være. På den måde kan du legitimere påstanden om, at vandring er en reel interesse. Selv om du ikke har vandret de sidste par år, har du intentioner om at tage interessen op igen, og du ser derfor dig selv som vandrer. Ellison et al. (2006) kalder dette et *Foggy Mirror*. Det kan måske være vildledende for nye, mulige partnere, men er ikke desto mindre spillereglerne. På trods af ovenstående viser selvsamme studie om selvpræsentation (Ellison et al. 2006) dog, at der er en tro på, at folk taler sandt. For de involverede har i de fleste tilfælde et fælles mål om et offline-møde, og det kan være svært at leve op til det billede, man selv har skabt via sin profil, hvis det ikke stemmer overens med virkeligheden.

Selv om der er forskelle på online og offline dating - såsom manglende kropssprog og større kontrol over hvilke signaler, vi vil sende via nettet - er det på den

anden side sandsynligt, at vi, under de rette omstændigheder, præsenterer os selv mere åbent og ærligt end i ansigt til ansigt-situationer. For netdating kan til en vis grad være anonym (Rubin 1975, Joinson 2001). Men der er også risici forbundet med skriftlig kommunikation. Når flirt og erotik udelukkende udtrykkes gennem det skrevne sprog, er der brug for nogle sprog lige tilføjelser eller justeringer for at opnå intimitet. Det indebærer f.eks. flirtende drillerier, latterikoner og humoristisk tale. Ved hjælp af disse enkle, sproglige finesser kan en misforståelse altid reddes med et ”jeg lavede bare sjov”. Dette kaldes the play frame i Marisol Del-teso-Craviottos (2006) studie af netdating, seksualitet og sprog.

For når mennesker træder ind på netdatingscenen med sproget som det eneste værktøj, når der skal flirtes, må smileys og humor erstatte mimik og gestik, som vi ellers kan gøre brug af, når vi mødes i den virkelige verden.

Hvordan, det lykkedes min oldefar at få den smukke og omsværmede Johanne på krogen, er mig en gåde efter den nye viden om den skriftlige flirt. Men lykkedes gjorde det. Derfor vil jeg lade min oldefar få det sidste ord og give netdatere inspiration til nye måder at afslutte en mail eller chat på – omend den er direkte, lang, uden kommaer, smileys og ironi:

”Ja, nu er der ikke Plads til mere denne gang saa du maa nøjes med det som det er og til slut rigtig mange Hilsner og rigtig mange inderlige Kys fra din altid hengivne og altid paa dig tænkende Iver som længes efter dig.”

Litteratur:

Ellison, Nicole og Heino, Rebecca og Jennifer Gibbs (2006): ”Managing Impressions Online: Self-Presentation Processes in the Online Dating Environment” i *Journal of Computer-Mediated Communication*, 11(2), 415-441

Finkel, Eli J. & Eastwick, Paul W. & Karney, Benjamin R. & Reis, Harry T. & Sprecher, Susan (2012): ”Online Dating: A Critical Analysis From the Perspective of Psychological Science” i *aps – Association for Psychological Science*, 13(1), 3-66.

Joinson, A. N. (2001): ”Self-disclosure in computer-mediated communication: The role of self-awareness and visual anonymity” i *European Journal of Social Psychology*, 31(2), 177-192.

Marisol del-Teso-Craviotto (2006): ”Language and sexuality in Spanish and English dating chats” i *Journal of Sociolinguistics*, 10(4), 460-480.

Rubin, Z. (1975): ”Disclosing oneself to a stranger: Reciprocity and its limits” i *Journal of Experimental Social Psychology*, 11(3), 233-260.

Putting bah ind i Spinde-t

Johannes Vad

BA i filosofi

Stud. mag. i sprogpsykologi

DEBATTEN om ”hvad sprogpsykologi er” har været ørkesløs siden 2005 (Jf. tidligere leder i Spindet år 05, nr. 2: ”Hvad er sprogpsykologi”. Efter det indledende forståelige spørgsmål, må vi stille nogle mere indgående spørgsmål til, hvad vi kan bruge det til, hvad det er, og så bare blive med at spørge.

Dette indlæg skal lægge op til en begyndende udvikling og overvejelse af og forslag til, hvad vi kan få ud af vores studie, udover - men ikke kun uden - karrierer og akademisk nørderi (ren CA f.eks.). Jeg håber, vi kan begynde en debat, der fortsat er kreativ med, hvad vi kan finde på af interessante muligheder med den sprogpsykologiske tilgang. Spørgsmålet er, hvordan Spindet og især Spindets hjemmeside skal akkommodere sådan noget. Er her måske en følelse af uklarhed over meningen med det hele og derfor også en mulig manglende entusiasme med studiet? Hvad skal der strukturelt til, for at det bliver godt? Og så har jeg nogle løse forslag til, hvad der skulle være så spændende at gå i kødet på. Et oplagt sprogpsykologisk emne kunne være en opmærksomhed på strukturen for det spændende, nye, kreative. Det er som at lede efter opskriften på det nye catchy popnummer, som er det omvendte af avantgarde undergrund, der ikke må findes nogen formularer på, men som er det fede.

Jeg mener, der må være en hel klar strukturel situation, der skaber pladsen for en bestemt kreativ og selvrefleksiv debatkultur med tilhørende interessante produktioner. Altså, det er da noget for sprogpsykologi. Jeg undrer mig. Sprogpsykologi handler om forståelser på den ene eller anden måde. Det skulle helst være klart afrænset,

så vi kan svare på og vide, hvad vi går og laver. Det virker frustrerende ikke at kunne svare entydigt - som om jeg alligevel til sidst ikke kan noget. Men det blev ikke en klarere sag i dette semesters introarrangement, hvor Ib Ulbæk fortæller om faget ’Sprogpsykologisk kommunikationsteori og analyses, at hos ham kan vi nu lære de egentlig rigtige grundlæggende sprogpsykologiske redskaber, men som først er blevet tilgængelig nu, hvor Ib har overtaget faget. Til spørgsmålet fra et stille lokale, der undrer sig over, hvor meget den akademiske karriere nu afhænger af at tage Ib’s fag, er svaret (fra andre undervisere!), at man jo altså ikke behøver det grundlæggende dér, hvis man er interesseret i noget andet.

Måske er det bare ikke noget problem, at det er så bredt og uklart. Hvad hvis jeg selv kan finde ud af det spændende her, og bare selv dykker ned i det i stedet for at vente på definitioner?

De gode karriereaftener er aldrig særlig tydelige angående de essentielle sprogpsykologiske kundskaber. Det altid sådan noget vishi vashi, at vi har lært at tænke lidt ... hvilket er fedt. Men hvis vi bliver ved med at spørge til den præcise evne, vi lærer på sprogpsykologi, så må den karrieremæssige anvendelighed komme i en anden række.

Tænk hvis vi kan skabe et forum på og igennem Spindet, til forberedelse af præcise spørgsmål og diskussioner. Måske til karriereaftener et sted, men mere til mulighederne i de værktøjer og teorier, vi har, til forståelse af meningsfulde interaktioner. Vi kunne foreslå og spørge til interessante eller relevante teorier, og langsomt skabe et overblik over feltet, de forskellige felter, også med masser af plads til karrierer og nørder. Men bedst af alt kunne det blive et sted, hvor vi finder på vovede, provokerende, kritiske, nytænkende kreative vinkler og forklaringer og forståelser på meninger, der findes i samfundet. Vi kan fremlægge vores idéer for at finde ud af, hvad for muligheder der gemmer sig i dem, og hvilke er alt for langt ude, og hvilke systemer de kunne vælte, eller burde opretholde.

Hvordan kan vi have et studie, der kan sige noget om forståelse og interaktion, en vigtig ting mennesker gør, og ikke have en levende begejstret diskussion om alt det fantastiske, vi kan bruge det til? Det kan ikke handle om, i vores akademiske produktion langsomt at afdække, hvordan sproget fungerer, for så i enhver situation at kunne slå op i mastodont værket om konversation, at nå ja, fordi sådan og sådan, og sådan og sådan, så fungerer mennesker sådan der. Det er altid nye situationer, der blev til, fordi vi havde en bestemt forståelse af den. Forståelse skaber situationer, ikke bagudvirkende. Det, tror jeg, er meningen med sådan aggressiv academia. Jeg vil være ligeså farlig som dem fra kønsforskning. Jeg siger ikke, at det spændende, jeg efterlyser, er noget, der bare ikke sker på sprogpsykologi. Men det skulle være et evigt tema, hvad der er spændende, så vi kan diskutere og blive bedre. Vi har brug for inspiration (det har man vel). Det er så mærkeligt uprofessionelt at gå og vente hver især på sin egen åbenbaring, når jeg snart skal skrive endnu en opgave, eller en artikel til Spindet, eller endelig skal i gang med det forbandede speciale.

Det bliver måske noget avantgarde hipster shizz? Men de har måske også fat i noget, hipsterne. Det handler om at finde på noget nyt, ellers betyder det vi gør, ikke noget. Hvornår er det jeg siger, eller en akademisk artikel, ikke noget nyt og hvilken funktion har sådan noget ikke-nyt? Men det kan ikke være, at det nye er noget værd, bare fordi det er nyt, hva? Det er også det, de siger (youtube: stereotypes - are you a hipster): Jeg er ikke en hipster. Jeg mener det, jeg gør. Jeg vil bygge et hønsehus, og fermentere kål. Karriere? bah.

Det spændende ved hipsterne er ikke, at de er dumme. De kan måske ses som en refleksion i samfundet af tænkningens, forståelsens, interaktionens udvikling. Den postmoderne (poststrukturalistiske, konstruktionistiske) tid gør vores tilgang til verden postmoderne. En hipster er vel meget postmoderne¹? Og hvad er en hippie?

Eller man skulle se på, om der kunne læres grundlæggende videnskabelig kritisk metode i skolen (ikke for at være akademikere, men for at være fornuftige mennesker), eller hvilke andre muligheder politiske debatter kunne have, hvis man på en snedig måde kunne få dem til at sige det, de mener.

Hvad for begrænsninger og muligheder har sådanne idéer? og kunne de måske formuleres mere akademisk? Er dette gode sprogpsykologiske spørgsmål?

Opsummerende: Jeg er ikke ude på at svare på, hvad sprogpsykologi er. Jeg spørger, hvad vi kan bruge faget til, som en opfordring til at diskutere dets anvendelsesmuligheder. De er bestemt mange, i kraft af den tilbagevendende usikkerhed og spørgen til det. Og potentielt er det meget muligt at være meget kritisk overfor måder at tænke og tale og give muligheder og begrænsninger på. Vi har derfor brug for en indbydende platform til al den mulige ballade, og det kunne lige være Spindet(.net), der gav os den.

Derudover og derfor har jeg forsøgt at spørge med en 'sprogpsykologisk undren' til faktorer, der belyser situationen på vores fag (det handler om den famøse kontekst). Hvad var det Ib mente, alle herfra skulle kunne? Var det egentlig en (til hans forsvar) uovervejede retorisk selvtjenende udmeldelse? Der er måske noget, der kan kaldes for den grundlæggende teori?² Analyseværktøjer er måske noget andet? Der er vel en strukturel løsning på en manglende livlig debat-kultur (det er noget vi mangler?)? Dvs. kan man strukturelt maximere kreativitet (selvfølgelig)? Kan jeg så nonchalant dele uddannelsen op i karriereorienteret stof, akademisk nørderi og progressive nye forståelser? Er der helt grundlæggende forskellige videnskabelige tilgange, der ikke burde bevæge sig ind på hinandens felter, af fare for at spille ellers gode akademiske kræfter? hvilket den artikel, jeg nævner herunder,, den artikel, jeg nævner, også gør.

¹ Det er en stor pointe i "Narrative integrity" (2001) af Freeman og Brockmeier.

² "Sprogpsykologiens tre dominerende positioner" også fra udgivelsen "Sprogpsykologiens historie og teoretiske retninger"

Jesper Hermann, kendt som sprogpsykologiens fader (på KUA), har som et pædagogisk træk udsat sine studerende får dårlige, men meget akademiske, artikler, for at åbne øjnene for netop en skelnen mellem det ubrugelige (Spindet særudgave år 11, nr. 2: side 8).

Jeg krymper mig stadig over en artikel, jeg aldrig fik bekræftet, om var en rigtig akademisk ond svulst. "Giving A Text Voice Can Improve Students' Understanding" (af Beck, McKeown og Worthy (1995)) er en højvidenskabelig artikel om børns indlæringsevne i forhold til livlig engagerende historieundervisning og støvet faktamæssig akademisk samme. Artiklen giver os verdens fladeste resultat, at selvfølgelig husker børnene bedre, hvis man fortæller historien bedre, og endelig empirisk funderet ved vi, at " $F(3.160) = 11,43, p = 0.0001$ " (ibid: 229), og det er der forhåbentlig aldrig nogen, der forsøger at bygge videre på eller bruge i et argument til noget i helvede. Jeg vil have kritisk videnskabelig metode i skolen for et bedre liv. Lad os bruge kræfter på at spørge til det i stedet.

Litteratur:

Beck, I.L.; G. McKeown; J. Worthy, (1995): "Giving a text voice can improve students understanding" i *Reading Research Quarterly*. No 2. Vol. 30. International Reading Association.

"Sprogpsykologiens historie og teoretiske retninger" i *Spindet*, år 10, nr 2.

Freeman, Mark og Jens Brockmeier (2001): "Narrative integrity: Autobiographical identity and the meaning of the "good life"", i *Narrative identity: Studies in autobiography, Self and Culture*. John Benjamin Publishing Company. Philadelphia/Amsterdam.

"Hvad er sprogpsykologi", i *Spindet* år 05 nr. 2
youtube: stereotypes - are you a hipster
<http://www.youtube.com/watch?v=8vC4vdoEwPs>

BOGANMELDELSER

*Narrative familiesamtaler med udsatte børn
og deres forældre*

&

Sprogpsykologi. Det teoretiske grundlag

Mathilde Lauren
*Tilvalgsstuderende i
sprogpsykologi*

HVORDAN forholder vi os professionelt til børn, hvis mor eller far lider af psykisk eller fysisk sygdom? Hvordan hjælper vi dem, hvis den ene eller begge forældre har problemer med misbrug?

Sådanne spørgsmål behandler socialrådgiveren Ingelise Nordenhof i bogen *Narrative familiesamtaler* med udsatte børn og deres forældre. I over 12 år har Nordenhof arbejdet som børnekonsulent i voksenpsykiatrien med særligt fokus på at udvikle en praksis, der medtænker børn i den psykiatriske behandling af forældre. I bogen gør hun op med tabuerne omkring misbrug og psykisk sygdom, samtidig med at hun understreger vigtigheden af at inddrage de udsatte børn i den narrative samtaleterapi.

Det forholder sig ofte således, at familier med misbrug og sygdom kan være præget af social isolation, især hvis forældrene skammer sig over sygdommen eller misbruget. Hvis det er et tabuemne for forældrene, er det med stor sandsynlighed også et tabu for børnene – et tabu som kan være vanskeligt at bryde udadtil i netværket. Det medfører ofte, at børnene i stedet begynder at vise tegn på mistroivsel i andre sociale sammenhænge uden for hjemmet. Ifølge Nordenhof skal børn have forklaringer på det, de har oplevet. Hun løfter sløret for de ellers tabubelagte problemstillinger og punkterer samtidig betegnelser såsom psykisk sygdom og psykiatrisk hospital. I stedet omdøber hun disse til ”tankesygdomme” og ”snakke-hospital”, og hun møder således børnene i deres egen øjenhøjde. Med inspiration fra bl.a. den norske psykolog Haldor Øvreeide og den amerikanske sociolog Aaron Antonovsky tager Nordenhof med sine teorier om mestring og kommunikation udgangspunkt i det narrative perspektiv – et redskab som hjælper børn og forældre til at tale sammen om

det pågældende misbrug eller sygdom på en sådan måde, at fællesskabet og den gensidige forståelse styrkes. Hertil giver Nordenhof konkrete eksempler fra sit arbejde som børnekonsulent, hvor hun beskriver sit møde med familier, som på forskellig vis er ramt af enten psykisk sygdom eller misbrug.

Med denne bog henvender Nordenhof sig til professionelle inden for social- og sundhedssektoren, som ønsker at styrke deres faglige og personlige kompetencer i mødet med disse børn og deres forældre. Nordenhof formår med sine livagtige beskrivelser fra sin hverdag at inddrage læseren som observatør til de forskellige, konkrete problemstillinger. Sproget er i den mest positive forstand enkelt. Det er tydeligt, at Nordenhof ikke forsøger at dække sit budskab til med fine ord og svære betegnelser, men derimod henvender sig direkte til læseren med en hensigt om at give denne bedre indsigt i, hvordan man foretager sådanne samtaler med udsatte børn og deres forældre. Der er tale om en velskrevet, letlæselig bog, som virker både som et nyttigt redskab til at foretage narrativ samtaleterapi – samtidig med at den giver læseren en bedre forståelse af de tabubelagte problemstillinger.

Akademisk forlag, 2008, 197 sider

Sprog er psykologi, og psykologi er sprog

Tage Moestrup

Forhenværende gymnasielærer i dansk,
psykologi og almen sprogforståelse

På forlaget Samfundslitteratur har Søren Beck Nielsen (universitetslektor i sprogpsykologi) udgivet en bog, hvis formål er at opridse de teoretiske forudsætninger for disciplinen sprogpsykologi. Dens titel er – ganske nærliggende – ”Sprogpsykologi. Det teoretiske grundlag”. Bogen består af 6 kapitler. Hvert kapitel er centreret om et delemne i forhold til det overordnede fokus, som ud over teorierne bag sprogpsykologi også synes at være at give et signalement af sprogpsykologi som fagområde og videnskab.

Første kapitel har karakter af indledning, som så at sige kridter banen op, og som flere steder taler om ”konkrete kommunikationssituationer”, hvilket skaber forventninger om, at der senere i bogen vil forekomme belysninger af psykologisk kommunikationsteori og f.eks. transaktionsanalyse. Den forventning bliver ikke opfyldt, og heller ikke den stigende teoretisering, dvs. sprogliggørelse, af menneskers livssituation tematiseres i bogen. Til gengæld opridser kapitel 2 en basal udfordring for sprogpsykologien: er den enkeltes sproglige kompetencer primært subjektive eller kommunikative? Eller sagt med ord fra kapitlets overskrift: er menneskers indbyrdes forståelse ”tvivlsom” eller ”tilstrækkelig”? Blandt andre W. James inddrages i denne forbindelse. Mens andet kapitel primært har et ”psykologisk fokus”, er det ”det sproglige”, der er i centrum i tredje kapitel, hvor nogle af sprogteoriens markante teoretikere som Saussure og Chomsky omtales. Dog sker der en begyndende kobling mellem sprog og psykologi i afsnittet ”Dialogisk sprogvidenskab”, som viser,

hvordan antiteserne ”individualistisk subjektivism” og ”abstrakt objektivism” affærdiges af Bakhtins og Volosinovs arbejder, som peger frem mod en senere epokes ”dialogisme”. Blandt andet nævnes Bakhtins væsentlige skelnen mellem ”sætning”, forstået som et abstrakt fænomen, og ”ytring”, dvs. et konkret udtryk. Dialogismen vil ”studere sprog i brug” og sproglig ”interaktion”, hvilket vel i sig selv lægger op til en forening af de to fagområder, sprogstudier og psykologi. Også blandt andet sproghandlinger (Austin m.fl.) omtales i dette kapitel. Fjerde kapitels emne er sprogets rolle og betydning i personlighedspsykologien med udgangspunkt i trækteorien, repræsenteret ved Allport og Eysenck.

At karakterisere personlighedstræk sprogligt nødvendiggør en udpræget sproglig bevidsthed i og med at ord er et afgørende redskab i arbejdet. Ifølge kapitlet var Eysenck muligvis for ukritisk og uopmærksom på sprogets flertydighed, som jo bør medføre forbehold over for spørgeskemaundersøgelser. Som eksempel nævnes, at afkodningen af et ord som ”impulsiv” næppe er entydig, og slet ikke, hvis man i en skriftlig test er i færd med at indkredse sine egne personlighedstræk. Herefter følger et afsnit om socialpsykologi i form af det dramaturgiske perspektiv (Goffman), hvori teatermetaforen og dermed rollebegrebet nævnes, uden at der dog antydes muligheden af en ”replikmetafor”. I samme afsnit præsenteres også Goffmans udtryk ”face work”, som groft sagt er en persons bestræbelse på at fremstå overvejende positivt. Aktiviteten på visse elektroniske sociale medier in mente er det oplagt,

at disse begreber anvendes hyppigt i vor tid, som også ofte betjener sig af teori og begrebsdannelser fra socialkonstruktionismen, som beskrives i kapitlets næste afsnit. Om de socialkonstruktionistiske teoretikere hedder det, at ”de vil i nogle tilfælde ligefrem hævde, at personlighed ikke er andet end sproglige konstruktioner.” Måske er der dog tale om polemiske positioneringer i opgøret med essentialistisk psykologi(?).

De teoretikere, som bogen her tager udgangspunkt i, er K. Gergen og J. Shotter, hvis basale præmisser er, ”at videnskaben konstruerer forklaringer af virkeligheden”, og ”at mennesker konstruerer virkeligheder (--) i dagliglivet.” I direkte forlængelse heraf følger en relativt grundig fremstilling af retningen diskurspsykologi, som bringer læseren frem til et hjørne af sprogpsykologiens empiriske praksis i form af konversationsanalyse. Her bliver læseren dog gjort opmærksom på, at diskurspsykologerne ikke ønsker at blive set som konversationsanalytikere. Sidst i kapitlet beskrives en udvikling af psykologien i det 20. århundrede fra essentialisme (”kernemodellen”) til konstruktionisme (”løgmodellen”). Denne udvikling indebærer ”ændrede opfattelsesmønstre”, som medfører, ”at man hen imod slutningen af det 20. århundrede kan anskue mennesket, dets værdier og dets relationer som konstruktioner.” I femte kapitel forlades nutiden igen, idet emnet her er sprogets rolle i udviklingspsykologien.

Man kan læse om Mead og ”den generaliserede anden”, om kulturpsykologien og sproglig problemløsning hos Vygotsky og om narrativitet, altså om det at bruge sprog og (den selvskabte) fortælling aktivt i udviklingsprocessen (J. Bruner). Man kan desuden hygge sig med et par fine observationssekvenser (pigen Thea) med tilhørende analyser (og evt. gætte på hvem der er Theas far). Sjette og sidste kapitel hedder kort og godt ”Afslutning”. Deri pointeres bl.a., at ”sprogbrug vil altid indgå i dialoger (---), som hverken har ”absolutte begyndelser eller afslutninger. Dette gælder også for denne bog som udgør en invitation til dialog om sprogpsykologi.” som interpsykisk plan, ofte i en dialektisk samtidighed Og psykologi er sprog, fordi den tænkes, formuleres, udvikles, sam-tales og formidles sprogligt, såvel i

videnskabeligt som i folkeligt regi.

Før- og ikke-sproglige psykologiske temaer får realitet gennem sprog. Og så har sprog for resten også en iboende psykologi, tænk bare på visse former for humor; er det også sprogpsykologi?

Denne såkaldte anmelder føler sig desværre ikke klædt på til at indgå i en sådan dialog. Men at bogen er særdeles informativ og kommer rundt om forbavsende mange teorier, tør han godt slå fast. Om der forekommer for mange teorier og teoretikere (er det nødvendigt at nævne Milgram og Zimbardo, f.eks.), og om enkelte af analyserne griber uforholdsmæssigt om sig (f.eks. Haarder-eksemplet), når emnet er det teoretiske grundlag, kan måske diskuteres, men det ændrer ikke ved, at bogen som helhed er en solid indføring i sprogpsykologiens baggrund og faktisk samtidig en introduktion til samme tværfaglige område. At antallet af korrektursvipser så overstiger en fhv. dansklærers tolerancetærskel er trods alt en bagatel.

På falderebet lige en uddybning af anmeldelsens overskrift: Sprog er psykologi, fordi det tilegnes (eller måske aktiveres), udvikles og anvendes på såvel intra- som interpsykisk plan, ofte i en dialektisk samtidighed. Og psykologi er sprog, fordi den tænkes, formuleres, udvikles, sam-tales og formidles sprogligt, såvel i videnskabeligt som i folkeligt regi. Før- og ikke-sproglige psykologiske temaer får realitet gennem sprog. Og så har sprog for resten også en iboende psykologi, tænk bare på visse former for humor; er det også sprogpsykologi?

SL Forlagene/Samfundslitteratur,
2012, 152 sider

Nyt fra FAFOS

Katrine Poulsen

Formand for FAFOS

BA i lingvistik

Stud. mag. i sprogpsykologi

ALLERFØRST en efterhånden lidt gammel, men rigtig god nyhed: i december 2012 fik FAFOS tilsagn om fast støtte til Spindet fra Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab (INSS). INSS vil dække de omkostninger, som er forbundet med driften af Spindet, og dermed har vi sikret, at Spindet også fremover kan udkomme. Det er glædeligt for FAFOS og Spindet, og det er bestemt også i instituttets og vores fags interesse, at der fortsat skrives og udgives artikler fra og om sprogpsykologi.

Nyt år – nye studerende

For FAFOS startede 2013 med planlægningen af forårssemestrets introarrangement, og den 29. januar kunne vi byde velkommen til ca. 20 nye medstuderende. Introarrangementerne er blevet en hjertesag for FAFOS, og vi evaluerer og udvikler løbende vores tiltag i forbindelse med semesterstart. Trivslen på vores uddannelse ligger os meget på sinde, og det er derfor også vigtigt for os at bidrage til en god studiestart for nye studerende.

INSS har fået et fællesfagråd

I februar etablerede vi et samarbejde mellem instituttets fagråd under navnet Fællesfagrådet på INSS. Fællesfagrådet tæller repræsentanter fra Audiologopædi, Dansk, Finsk, Indoeuropæisk, Lingvistik og Sprogpsykologi, og det er til stor gavn for os alle, at der nu er en god dialog mellem fagrådene. På de enkelte fag er ressourcerne og antallet af aktive studerende til tider få, og ved at slå os sammen kan vi realisere flere projekter og arrangementer, få sparring og sammen arbejde for de studendes sag og studiemiljøet generelt på INSS.

Gæsteforelæsninger

Den 11. marts fik vi besøg af Marta Kirilova, som er ekstern lektor ved INSS. Martas oplæg ”Hvad er *cultural fluency*, og hvad kan vi bruge det til?” tog udgangspunkt i hendes ph.d.-undersøgelse om job-samtaler med indvandrere. Det var rigtig spændende, og mange deltog interesserede i den efterfølgende diskussion. Martas teoretiske afsæt er sociolingvistisk, men i den efterfølgende debat blev det tydeligt, at emnet faktisk også er meget sprogpsykologisk, da *cultural fluency* (at kunne ”tale” kulturen flydende, så at sige) i høj grad handler om forståelser mellem mennesker.

Måneden efter var vi på besøg i forskerens værksted, da Kit Stender Petersen holdt oplæg den 18. april. Kit er ph.d.-stipendiat ved Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, RUC, og hun inviterede os bag om sit igangværende ph.d.-projekt om mobning i børnehaven. Kit lagde det primære fokus på de teoretiske, metodiske og analytiske overvejelser i projektet, og det gav os et interessant indblik processen. Vi blev klogere på, hvordan man kan undersøge mobning i en børnehave, og Kit havde også forslag til, hvad man kan gøre for at fremme kreativiteten i forskningen og komme ud af de *stuck places*, som man kan havne i, når der ikke er den ønskede fremdrift i projektet – redskaber, som også er meget brugbare i vores egne projekter og opgaver.

Brug FAFOS!

Det er ikke kun FAFOS’ bestyrelse, der har indflydelse på, hvad der skal ske. Du kan også være med til at sætte dit præg på studiemiljøet og FAFOS’ aktiviteter, så brænd endelig ikke inde med dine gode idéer. Som fagråd er vi til for de studerende, og FAFOS har i øjeblikket en repræsentant siddende i både studienævn og institutråd. FAFOS har altså direkte indflydelse i styrende og rådgivende organer på instituttet, og jo mere vi i FAFOS ser til vores medstuderende, jo bedre kan vi sikre, at de sprogpsykologistuderendes stemme bliver hørt længere oppe i systemet. Så kom og vær med – langt hen ad vejen er det os selv, der skaber det gode studieliv og den fede uddannelse!

DIN FAGFORENING

Et medlemskab hos Kommunikation og Sprog gør din studietid sjovere og mere målrettet arbejdsmarkedet. **Vi tilbyder dig faglige kurser, sociale arrangementer og workshops året rundt.** Vi står til rådighed for dig og får dig til at stå stærkere, når du skal søge studiejob og praktikplads, eller når du skal lande drømmejobbet efter studierne.

STUDIEJOB OG PRAKTIK - DET ER NEMT

Det gælder om at få foden indenfor på arbejdsmarkedet, allerede mens du studerer. Derfor har vi oprettet den unikke jobdatabase, JobKlip, hvor vi finder aktuelle og relevante stillingsopslag til dig. Med JobKlip får du adgang til **over 200 studiejob og praktikpladser**. Hver tirsdag og torsdag får du nye jobopslag direkte i din indbakke.

150 GRATIS KURSER TIL DIG HVERT ÅR

Vi ved, hvordan arbejdsmarkedet ser ud i den branche, du kommer til at arbejde i, og vi arbejder for at gøre afstanden mellem studie og job mindre. Derfor har vi jævnligt kurser, der giver dig kompetencer til - eller indblik i - arbejdsmarkedet. For eksempel har vi hvert semester masser af kurser i InDesign og Photoshop. De er gratis for dig som medlem, og **de første 6 måneders medlemskab er også gratis**. Herefter koster det 37 kroner om måneden, penge du hurtigt tjener ind igen, hvis du for eksempel tegner en billig forsikring igennem os. Indboforsikring også kaldet familieforsikring koster 70 kroner om måneden, hvis du bor i København.

DET FÅR DU OGSÅ

Individuel **karriererådgivning** med fokus på dig og dine drømme
Juridisk hjælp og vejledning
Rabat i over 4700 butikker
KOM magasinet 8 gange om året
Mulighed for et legat på 10.000 kroner til udveksling i udlandet

Du er altid velkommen til at kontakte os på telefon 3391 9800 eller info@kommunikationogsprog.dk.

